

Уведено у нови инвентар бр. 829

786/11

1 Јануара 1942 год.

Београд

ИЗДАВАЧСТВО

ЗАКОНИ

ПРАВДЕ

КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

О УСТРОЈСТВУ ПРВОСТЕПЕНИХ И ВИШИХ СУ-
ДОВА; О ПОСТАВЉАЊУ СУДИЈА ЗА ВАН-
ПАРНИЧНА ДЕЛА; О СУДИЈАМА ПРВО-
СТЕПЕНИХ И ВИШИХ СУДОВА; О
ИСТРАЖНИМ СУДИЈАМА; О
ЧИНОВНИЦИМА ГРА-
ЂАНСКОГ РЕДА.

СЛУЖБЕНО ИЗДАЊЕ

БЕОГРАД

КРАЉЕВСКО-СРПСКА ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА

1891.

23

МИХАИЛ М. ОБРЕНОВИЋ III.

по милости божјој и вољи народа

ЌМЪАЗ СРПСКИ

ПРОГЛАШАВАМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ,
ДА ЈЕ ДРЖАВНИ САВЕТ РЕШИО, И ДА СМО
МИ ОДОБРИЛИ И ОДОБРАВАМО:

ЗАКОН О УСТРОЈСТВУ

I.

Првостепених¹⁾ судова.

§. 1.

У Краљевини Србији постоје првостепени судови у овим местима: Алексинцу, Београду (а. првостепени суд

¹⁾ У свима параграфима овог устројства место речи „окружних“ употребљена је реч „првостепених“, према закону о изменама и доунама у закону о устројству окружних судова, закону о устројству трговачког суда и закону о другом одељењу суда округа нишког од 17 априла 1890 год. (Збор. 46-ти)

Члб д.
36417

за варош Београд, — б, првостепени суд за срезове: врачарски, грочански, колубарски, космајски и посавски, подунавскога округа, и — в., трговачки суд за варош Београд и срезове: врачарски, грочански, колубарски, космајски и посавски, подунавскога округа), Ваљеву, Врању, Горњем Милановцу, Јагодини, Зајечару, Књажевцу, Крагујевцу, Крушевцу, Лозници, Лесковцу, Неготину, Нишу, Пожаревцу, Прокуљу, Пироту, Смедереву, Ужичу, Чачку, Ђуприји и Шапцу — и називају се по месту, где је седиште коме суду.

(Замена од 17. априла 1890 године).

§. 1. а.

Помесна надлежност овим првостепеним судовима одређује се овако:

1., Алексиначки првостепени суд надлежан је за срезове: алексиначки, моравски, ражањски и бањски;

2., Београдски првостепени суд за варош Београд;

3., Београдски — за срезове: врачарски, грочански, колубарски (среско место Лазаревац), космајски и посавски (среско место Умка);

4., Ваљевски — за срезове: колубарски (среско место Мионица), подгорски, посавски (среско место Обреновац) и тамнавски;

5., Врањски — за срезове: масурички, пољанички и шињски;

6., Горњо-Милановачки — за срезове: качерски, љубићки и таковски;

7., Јагодински — за срезове: белички, левачки и темнићки;

8., Зајечарски — за срезове: болевачки и зајечарски;

9., Књажевачки — за срезове: заглавски и сврљички;

10., Крагујевачки — за срезове: гружански, јасенички, (среско место Аранђеловац), крагујевачки и лепенички;

11., Крушевачки — за срезове: жуписки, расински и трстенички;

12., Лознички — за срезове: азбуковачки, јадрански и рађевски;

13., Лесковачки — за срезове: вла-
сотиначки, лесковачки и јабланички;

14., Неготински — за срезове: кључ-
ки, крајински и поречки;

15., Нишки — за срезове: нишки,
и заплањски¹⁾ и варош Ниш;

16., Пожаревачки — за срезове: голу-
бачки, звишки, млавски, моравски (сре-
ско место Жабаре), пожаревачки, рам-
ски и хомољски;

17., Прокупачки — за срезове: до-
брички и косанички;

18., Пиротски — за срезове: бело-
паланачки, лужнички и нишавски;

19., Смедеревски — за срезове: јасе-
нички (средско место Паланка) и сме-
деревски;

20., Ужички — за срезове: злати-
борски, моравички, пожешки, црногор-
ски, рачански и ужички;

21., Чачански — за срезове: драга-
чевски, жички, студенички и трнавски;

¹⁾ Законом од 31. марта 1891. г. о изменама
и допунама у закону о административној подели
Краљевине Србије, заплањски срез укинут је. (Бр-
68. „Срп. Новина“ од 1891. год.).

22., Буџијски — за срезове: пара-
ћински и ресавски;

23., Шабачки — за срезове: мачван-
ски и поцерски.

(Допуна од 17. априла 1890 год.).

§ 2.

Судови првостепени могу се састо-
јати из једног, а по потреби и из више
одељења.

§ 3.

У сваком првостепеном суду морају
бити најмање три судије (подразумева-
јући у томе и председника) и секретар.
Остали судски персонал поставља се
по потреби.

§ 4.

Како судије, тако и остале званич-
нике првостепених судова, поставља
Краљ указом, на предлог министра
правде.¹⁾

¹⁾ О постављању председника првостепених су-
дова важи одредба чл. 7. зак. о судијама.

§. 5.

Првостепени судови стоје под министром правде.

§. 6.

Укинут законом о судијама од 9. фебруара 1881 (Збор. 36. стр. 211.) и изменама и допунама у закону о судијама од 5. фебруара 1891 год.

§. 7.

Првостепени судови надлежни су за грађанске, кривичне, пупилске и трговачке предмете.

В. Примедбу код §. 10. односно пупилских дела.

§. 8.

У грађанским предметима ови решавају и пресуђују у првом степену:

- 1., све спорове, којих вредност прелази власт суђења општинских судова;
- 2., све спорове, без призрења на вредност, о праву наслеђа по закону, или по тестаменту, или о праву соп-

ствености на непокретност, који по вредности прелазе 100 динара.

(Допуна од 17. јануара 1876 год., која су ступила у живот 1. марта исте године, Збор. XXVIII. стр. 66).

3., спорове, у којима судије и у опште чиновници имају одговарати за штету, причињену у вршењу званичне дужности, без призрења на вредност штете;

4., све спорове, у којима вредност предмета не може се одредити у новцу, изузимајући пољске службености, за које су по измењеном §-у 6. грађанског поступка надлежни општински судови.

(Допуна од 17. Јануара 1876 год., која је ступила у живот 1. марта исте године, Збор. XXVIII. стр. 66).

§. 9.

У кривичним предметима *првостепени* судови суде сва злочинства и преступљења, која нису законом потчињена суђењу особених судова или власти.

§. 10.

Првостепени судови расправљају и све пупилске предмете. Они се старају, да се имаће малолетне деце попише; да им се турсори поставе, који ће о њиховој личности и имању бригу водити; они, по саслушању турсора, решавају, шта ће се од пупилског имања чувати, а шта продати, и шта ће се, и колико пупили на издржавање и друге потребе дати; и у опште како ће се расположење са њима и њиховим имањем до њиховог пунолетства учинити.

(В. Закон о старатељству од 25. октобра 1872 год. (Збор. XXV. стр. 17.), по коме старатељским (пупилским) делима управља један судија, који ће у дужности тој самостално радити).

§. 11.

У трговачким предметима *првостепени* судови суде спорове, којих вредност прелази власт суђења општинских судова, у оним местима и окрузима, за које не постоји трговачки суд.

§. 12.

За изрицање правде у *првостепеним* судовима захтевају се три судије и деловођ.

§. 13.

Ако би један судија био препречен у суђењу, а неби било другог судије у суду, који би га заступити могао, онда таквог може заступити секретар, или у препреци секретара други званичник суда, кога председник одреди, ако има својства за судију прописана.

§. 14.

Председник заузима прво место, а после председника долазе судије по старешинству по класама, а ако су у једној класи, по ранијем постављењу у ту класу¹⁾

Они, који без опредељења остану, па буду постављени за судију, заузимају оно место после председника, које им припада према бившем звању и плати.

¹⁾ Законом о судијама укинута су класе и место њих важе периодске повишице (чл. 44).

§. 15.

Суђење у *првостепеним* судовима јавно је, осим где закон допушта да не буде јавности.

§. 16.

Судови *првостепени* решавају по вишини гласова, које прикупља председавајући од најмлађег члана почињући.

Одвојена мњења стављају се такође на протокол, које потписује онај, који је мњење одвојио.

§. 17.

Одвојено мњење у претходном питању, н. пр. да ли дело спада у надлежност суда, да ли је довољно ислеђено, и тим подобна, не ослобођава судију од дужности давати глас судећи у главном питању.

§. 18.

Пресуде и решења у претходним питањима, као и у опште оно, што суд

као суд гласањем по вишини решава, потписују све учествујуће судије са деловођом.

А кад се пресуде и решења издају дотичним лицима, онда излазе само под потписом председника и деловође.

Оно пак, што сам председник по администрацији коме пише, он сам и потписује.

§. 19.

Сам председник или онај кога он одреди, издаваће наредбе, којима се само решење предмета приуготовљава, као н. пр. да се какво лице добави, ради преслушања, или да се стране на рочиште позову; даље наредбе, којима се само пресуде или решења судска извршују, као што је: писати власти да се пресуда изврши, да се такса наплати, да стране предстану ради полагања заклетве или да приме што од суда и тим подобно; исто тако да се пресуда или решење виших судова странама саопшти, да се министру захтевана акта

пошљу или извешће поднесе, да се свршена акта у архиву оставе, дело по незадовољству већем суду пошље, да се одговори да су новци примљени, да се интабулационо уверење или акта по наплати таксе у препису издаду, и т. п.

§. 20

Председник руководи сва дела. Он оглашава, да седница почиње или престаје.

Он предлаже питања, на која се одговорити, или која се објаснити имају.

Судије ако имају шта приметити, управљају увек свој говор на председника, који ће према стању ствари, или сам пужна питања чинити, или дозволити судији, да он положи питања, о којима жели објашњење имати.

Председник, по претходном споразуму са судијама, изриче да је извиђење свршено. Он предлаже судијама питања, која се решити имају, и сваки је судија дужан дати свој глас о оном, о чему се пита. Учињена закључења суда он исказује у име суда јавно.

§. 21.

Председник одређује, који ће од канцеларијског персонала који посао радити, и где има више одељења, он одређује, који ће судија у ком одељку или одбору радити, само то мора бити писменим распоредом за унапред.

У случају, кад би који судија у ком одељењу препречен био, може председник и усмено наредити, који ће од судија препреченог заступити.

Председник такође, придржавајући се реда, наређује који ће од судија и канцеларијског персонала у време одмора бити дежурни.

§. 22.

Председник надзирава да сви подручни му у суду прилежно и као што ваља одређене им послове врше; он води надзор о владању званичника судских, на дужности и изван ове, сходно закону о чиновницима, и на свршетку године подноси министру правде кон-

дугитни лист о свима чиновницима и практикантима суда.¹⁾

§. 23.

Председник одржава полицију и ред у суду и у приговору судском.

§. 24.

Сва права и дужности председника, у случају кад он због какве препреке није на дужности, припадају вајстаријем судији.

§. 25.

Секретар је старешина канцеларијског персонала. Његова је дужност да израђује решене предмете сам, или да их даје нижим чиновницима суда на израду; да се у опште стара, да се решени предмети брзо израђују и уредно куда треба отправљају.

¹⁾ Види члан 6. и 13. закона о истражним судијама.

Он има право канцеларијски персонал на брзо и тачно вршење дужности опомињати, и по потреби извештавати о томе председника, ради даљег законог поступка.

II.

Апелационог суда.

§. 1.

Над свима првостепеним судовима постоји један апелациони суд, као суд другог и последњег степена.

§ 2.

Апелациони суд састоји се из 10 судија, између којих је један председник, из погребног броја секретара и другог персонала.

Он ради у два одељсња.

§. 3. и §. 4.

Укинута законом о судијама од 9. Фебруара 1881. и изменама и допу-

нама тог закона од 5. фебруара 1891. године.

§. 5.

Апелациони суд стоји под министром правде.

§. 6.

Апелациони суд разматра и суди, сходно прописима поступка судског, у другом и последњем степену само оне грађанске, спорне и неспорне, као и кривичне предмете, које су у првом степену решавали првостепени судови.

(В. Чл. 9. закона о старатељству од 25. Октобра 1872 г. (Збор. XXV. стр. 17.). по коме је само апелациони суд надлежан за жалбе противу закључења старатељског судије по томе закону).

§ 7.

Суђење је у апелационом суду јавно, осим где закон друкчије допушта.

§. 8.

За изрицање правде у апелационом суду морају бити пет судија и деловођ.

Судија, који је у претходном питању био одвојеног мњења, не ослобођава се од давања гласа у решавању главног питања, само се може при томе позвати на своје мњење у претходном питању.

§. 9.

Апелациони суд решава по већини гласова, које председник прикупља, почињући од најмлађег судије.

§. 10.

Кад би један судија био препречен у суђењу, а неби било другог судије у суду, који би га могао заступити, онда ће таквог судију заступити који од секретара, кога председник одреди, ако има својства за судију прописана.

§. 11.

Апелациони суд разматра и решава предмете по реду, како су му дошли.

изузимајући хитне по закону, који се пре осталих решавају.

§. 12.

Пресуде и у опште оно, што суд, као суд, гласањем по вишини решава, потписују све учествујуће судије са деловођом, а одвојена мњења у таквим предметима потписује онај, који је мњење одвојио.

§. 13.

Пресуде и писма апелационог суда излазе под потписом председавајућег судије и деловође; а ако би било и одвојених мњења, то ће се и она послати у верном препису дотичном суду.

Што пак председник у административним пословима пише, то ће он сам и потписивати.

Председник ће одредити једног чиновника од канцеларијског персонала, који ће рачуне водити и новце чувати.

§. 14.

Председник заузима прво место у суду а после њега судије редом по вре-

мену постављења за судију апелационог суда.

Они, који су без опредељења остали, па буду постављени за судију, заузимају међу судијама оно место, које им припада према звању с кога су дошли.

§. 15.

Председник руководи сва дела, и он дели послове одељењима.

Он оглашава, да седница почиње или престаје; он предлаже питања, на која се одговорити има, и сваки судија дужан је дати свој глас о оном, о чему се пита.

§. 16.

Који ће судија у коме одељењу радити одређиваће се коцком и то сваке године у почетку јануара.

Ако би у једном одељењу два судије недостајало, да се и са једним секретаром не би добио закони број за суђење, онда ће председник наредити, и то само за кратко време, да најмлађи

судија из једнога одељења суди у другога одељењу.

Ако се у течају године упразни место једнога судије ма у коме одељењу, и на његово се место други постави, онда овај долази у оно одељење где је био његов претходник. Ако се упразни по једно или више места у два одељења, онда и нове судије вуку коцку, у које ће одељење доћи.

(Измена од 18. децембра 1882 г. Збор. 38. стр. 176).

§. 17.

Председник може у ком хоће одељењу председавати. У другом одељењу председава најстарији по реду судија.

§. 18.

Председник надзирава, да сви у суду прилежно и као што треба послове врше; он води надзор о владању званичника судских на дужности и изван ове, сходно закону о чиновницима, и на свршетку године подноси министру правде конду-

итни лист о свима чиновницима и практикантима суда.

§. 19.

Председник одржава у суду ред и полицију.

У овом смотрењу он има иста права и дужности, које су законом прописане за председнике *првостепених* судова.

§. 20.

Сва ова права и дужности председника, кад он због какве препреке није на дужности, припадају најстаријем судији.

§. 21.

Секретари учествују у седницама, израђују решене предмете сами, или их дају нижим чиновницима суда на израду, и управљају деловодством одељења у коме раде.

Они су дужни старати се, да се решени предмети брзо израђују и уредно куда треба отправљају.

Најстарији секретар дужан је поред тога надгледати, да се у канцелариј-

ским пословима суда какав непоредак не догоди.

Он има право млађе секретаре и остали канцеларијски персонал на брзо и тачно вршење дужности опомињати, а по потреби извештавати о томе председника, ради даљег законог поступка.

Кад секретар због какве препреке није на дужности, иста права и дужности припадају другом по старешинству секретару.

III.

Касационог суда.

§. 1.

Над свима првостепеним судовима (§. 1. устројства *првостепених* судова) и над апелационим судом, као и над главном контролом, у смотрењу спорова о правителственим рачунима и под надзором правителства стојећим, постоји један касациони суд за целу земљу, у месту централне државне управе.

§. 2.

Касациони суд састоји се из 15 судија, између којих је један председник, и из потребног броја секретара.

Остали канцеларијски персонал поставља се такође по потреби.

§. 3. и §. 4.

Укинута законом о судијама од 9. фебруара 1881. и изменама и допунама тог закона од 5. фебруара 1891. године.

§. 5.

Седнице су касационог суда јавне, осим где закон другаче допушта.

§. 6.

Главни је задатак касационог суда, да мотри, да се у земљи како формални, тако и материјални закони и прописи у предметима грађанским, спорним и неспорним као и у кривичним, упо-

требљавају у оном смислу, у ком они гласе, и једнообразно.

§. 7.

† У круг рада касационог суда спада, да оснажава или уништава пресуде или решења судска, издана по грађанским спорним и неспорним као и кривичним предметима, у случајима, који су законом прописани.

§. 8.

Осим тога у круг касационог суда спада, да решава, који је суд за суђење надлежан у случајима сукоба, који би се због суђења догодио између судова грађанских, војних, црквених, полицајних и главне контроле, на било да судови једне или разних наведених струка међу собом у сукоб дођу.

Оваква питања предлаже непосредно касационом суду онај суд, коме је предмет други који суд, као надлежном, доставио, а и он је решио да није надлежан. Овако да буде и онда, кад више

судова присвајају надлежност за који предмет.

Ако касациони суд нађе, да је надлежан други суд, а не онај, који је предлог учинио, онда ће послати акта томе суду, а решење и једном и другом.

Касациони суд разматраће и решавати и жалбе дотичних лица, изјављене противу надлежности кога од казаних судова.

§ 9

Касациони суд опредељава даље у случају кад би који првостепени суд у суђењу кога предмета, ма због каквог узрока, препречен био, који ће други суд тај предмет судити; само ће при томе, колико је могуће, опредељавати препреченом најближи суд.

§. 10.

Најпосле касациони суд решава на захтевање министра правде, да ли у поједином случају, по принесеним доказима, има основа, да се који судија

због злочинства или преступљења, учињеним у случајима §§. 109, 120 и 127 казнителног законика, под суд да, или да одговара само за накнаду штете, учињене вршењем званичне дужности.¹⁾

§. 11.

Кад касациони суд пресуду или решење апелационог или првостепеног суда ослажи или уништи, вратиће предмет оном истом суду, који га је решио.

§. 12.

Касациони суд ради редовно у три одељења; но у неким случајима он држи велике²⁾ (§ 15.), а у неким своје опште седнице (§. 16.).

§. 13.

За пуноважну седницу у одељењу изискује се пет судија, за велику сед-

¹⁾ Види 3-ћу тач. чл. 158. Устава и чл. 26. до 34. закона о судијама, по којима о грађанској и кривичној одговорности судија у свима делима решава искључиво касациони суд.

²⁾ „Велике седнице“ укинуте су. Види напомену код §. 15. овог закона.

ницу¹⁾ најмање девет, а за општу најмање тринаест.

Како у одељењу тако и у великој и у општој седници, једнога недостајаћег судију, у случају потребе, може заменити, по одредби председника, онај по старешинству секретар, који има својства за судију условљена.

§. 14.

Касациони суд решава по савршеној већини гласова, које ће председавајући прикупљати, почињући од најмлађег судије. Ако су гласови подједнако подељени, решава она страна, на којој је председавајући.

§. 15.

У великој седници решаваће се:

1., Они предмети, у којима нижи суд неби усвојио примедбе касационог суда; но у овом случају велику седницу не могу састављати судије оног одељења, који су предмет пре решили;

(Ова је тачка укинута законом од 16. новембра 1866 год. Збор. 30. стр. 457).

¹⁾ Види напомену код чл. 12. овог закона.

2., кад се решава хоће ли се судија дати под суд (види §. 10.). (Ова тачка не важи према закону о судијама).

§. 16.

У општој седници саветоваће се:

1., како се има разумети какав закон пропис, о коме би се приметило, да се у одељењима или у великој седници у подобним случајима неједнако разуме и на случај односи (§. 8. зак. грађ.);

2., кад министар правде буде покискао мњење касационог суда о каквом пропису закона; или кад сам касациони суд, по увиђеној потреби, буде захтевао допуну или нов какав закон;

3., ако би имао чинити примедбе министру правде на какав његов претпис или настављење, за које би налазио, да се не слаже са постојећим законим прописима, или да није прописаним путем издато, због чега га употребити не може.

4., општа седница решаваће оне предмете, у којима нижи суд не би

¹⁾ Види напомену код чл. 12. овог закона.

усвојио примедбе, које му је укинуло на пресуду једно одељење касационог суда.

(Допуна од 16. новембра 1866 год. Збор. 30. стр. 457).

§. 17.

Ако се у општој седници, у случају под 1., предидућег §-а не би могло до таквог јединства доћи, да се у будуће и у одељењима и у великој седници ¹⁾ једнообразно решава, чиниће се предлог министру правде, да се законодавно определи смисао дотичног законног прописа.

§. 18.

Одвојена мњења у свима случајима §. 16. подносе се такође министру.

§. 19.

Кад се при прегледању ког дела појави потреба, да се расправи какво претходно питање н. пр. да ли дело подлежи расматрању касационог суда, да

¹⁾ Види напомену код чл. 12. овог закона.

ли је довољно извиђено и т. д., онај судија, који је у претходном питању био одвојеног мњења, дужак је и главно питање решавати, а своје одвојено мњење у претходном питању може забележити

§. 20.

Касациони суд, кад из дела нижих судова, која пред њега дођу, примети хотичне, или грубе, из небрежења учињене, погрешке, он ће учинити истом суду примедбе, а у исто време министра правде о томе известити.

§. 21.

Решење касационог суда потписиваће све судије, које су учествовале у томе, и секретар.

§. 22.

Рад касационог суда излазиће с потписом председника и секретара. Оно што председник по администрацији пише, сам ће и потписивати.

На оно што је решено у великој, ставиће се „из велике седнице“, ¹⁾ што је у општој из „опште седнице“. На остало ставиће се „из I., II. или III. одељења касационог суда.“

§. 23.

Решења касационог суда у делима судским имаће наслов: „у име Његовог Величанства Краља српског Н. Н.“

(Замена од 10. јануара 1879 год. Збор. 34. стр. 107. и закон о краљевини од 22. фебруара 1882 год. Збор. 37. стр. 54).

Права и дужности председника и секретара.

§. 24.

Председник ће мотрити, да се у одељењима, као и у великој ¹⁾ и општој седници, прописани ред одржава, а особито му се у дужност ставља, да pazi да се закони једнообразно употребљавају.

¹⁾ Види напомену код чл. 12. овог закона.

Он дели послове по одељењима и пази, да се предмети редом решавају.

Председник предлагаће, где потребно буде, питања, који се у предмету решити имају, и сваки судија дужан је на питање своје мњење дати.

§. 25.

Председник председава у једном одељењу, а у другим одељењима најстарије за њим судије.

Ко ће од осталих судија у коме одељењу радити, одређује се коцком сваке године у почетку јануара.

Кад би у једноме одељењу два судије недостајало тако, да се додатком једнога секретара не би добио законни број судија, председник ће одредити, на краће време, за суђење једнога и то најмлађег судију из ког другог одељења.

Ако се у течају године упрасни место једнога судије ма у коме одељењу и на његово се место други постави, онда овај долази у оно одељење, где је био његов претходник. Ако се упрасни

по једно или више места у више одељења, онда и нове судије вуку коцку у које ће одељење који доћи.

Председник разрешује секретаре по одељењима, а тако исто и наређује, ко ће од канцеларијског персонала рачуне водити и новце чувати.

Он заказује дан за велику¹⁾ и општу седницу.“

(Измена од 18. децембра 1882 г. Збор 38. стр. 176).

§. 26.

Председник прави и подноси министру правде кондуитну листу званичника и практиканата судских.

Он подноси извешће министру правде о раду и стању дела судских.

§. 27.

Кад председник за потребно нађе, онда може давати појединим судијама на размотрење поједине предмете, које ће они у седници реферисати, но и тада ће се у седници цео предмет претресати.

1) Види напомену код чл. 12. овог закона.
ЗАКОН О СУДОВИМА

§. 28.

Председник одржава у суду ред и полицију. У овом смотрењу он има иста права и дужности, које су законом прописане за председнике *првостепених* судова.

§. 29.

Кад председник због какве препреке није на дужности, његова права и дужности припадају најстаријем судији.

§. 30.

Сваки секретар управља послом у одељењу, у ком он ради. Он ће се старати, да се решени предмети брзо израђују и уредно, куда треба отправљају.

Опште пак надзиравање о вршењу канцеларијских дела, припада најстаријем секретару. Он има право млађе секретаре и друге канцеларијске званичнике на уредно и тачно извршење дужности опомињати, и сваки непоредак и злоупотребење у истима отклањати.

Кад најстарији секретар није на дужности, заступа га други секретар, који је на реду по старешинству.

Закључење.

§. 31.

Кад ова устројства *првостепених* судова, апелационог и касационог суда почну важити, губе силу закона:

Устројство окружних судова од 26. Јануара 1840. године, $\frac{\text{В№ 140}}{\text{С№ 110}}$. (Збор. I. стр. 192).

Устројство апелационог суда од 12. Фебруара 1860. год. В№ 443. (Збор. XIII. стр. 12).

Законодавно решење од 16. Августа 1860. г. В№ 1926. (Збор. XIII. стр. 140).

Законодавно решење од 10. Маја 1861. г. В№ 982. (Збор. XIV. стр. 86) о решавању сукоба између великог грађанског и великог кривичног суда.

Измене и допуне у устројству великог суда од 4. Јануара 1864 год.

Закон од 11. Јуна 1864 год. о давању судија под суд.

Законодавно решење од 22. Августа 1864 год., по коме један велики суд може узимати, по потреби, за решавање судије из другог великог суда у помоћ.

А кад ће ова устројства почети важити, наредиће се уводним законом.

Препоручујемо Нашем министру правде, да овај закон обнародује и о извршењу се његовом стара; властима пак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покорвају.

20. Фебруара 1865 г.

у Београду.

М. М. ОВРЕНОВИЋ III. с. р.

(М. II).

*Видео и ставио државни печат,
чувар државног печата,
министар правде,*

Р. Лешјанин с. р.

*Министар правде,
Р. Лешјанин с. р.*

Устројство трговачког суда.

§. 1.

По указаној потреби установљава се трговачки суд у Београду.

§. 2.

Овај суд је надлежан за варош Београд и за срезове: врачарски, грочански, колубарски (среско место Лазаревац), космајски и посавски (среско место Умка), округа подунавског.

(Замена од 17. априла 1890 г. Збор. 46).

§. 3.

Он је по достојанству (рангу) своје раван осталим *првостепеним* судовима.

§. 4.

Београдски трговачки суд има једног председника, једног сталног судију, једног секретара, једног старијег писара, једног протоколисту, који ће и дужност архивара и регистратора изврши-

вати, шест редовних судија из реда трговачког, и шест судија, који ће ове заступати.

§. 5.

Да би когод могао бити председник или стални судија суда овог, мора имати сва она својства, која су прописана за судије *првостепених* судова, и нарочито треба да је правне науке свршио. А да би когод могао бити редовни или заступајући судија из реда трговачког, мора бити поданик српски, имати 30 година узраса и мора да је пет година часно трговину водио.

§. 6.

Председника, сталног судију и канцеларијски персонал поставља Краљ указом на предлог министра правде¹⁾, а судије из реда трговачког и њихове заступнике избира скупштина трговаца београдских под управом председника

¹⁾ Постављање председника бива избором по закону о судијама.

суда општине вароши Београда, но и њих министар правде предлаже Краљу, који их у звању њиховом претписом утврђује.

§. 7.

Министарство правде наредиће, да се избори учине одмах како ово устројство у живот ступи.

§. 8.

Како председник и стални судија тако и судије из трговачког реда полажу при ступању у звање заклетву, која је за *првостепенне* судије прописана, као што и остали канцеларијски персонал сходну заклетву даје.

§. 9.

Председник и стални судија као и секретар и остали канцеларијски персонал добијају плату из народне касе а остале судије, као избрани на време, служе без плате.

§. 10.

Трговачки суд има свој печат с грбом српским и у наоколо натписом „Београдски трговачки суд“.

§. 11.

Трговачки суд решава по већини гласова, као што је за *првостепенне* судове прописано њихним устројством.

§. 12.

Пуноважна је седница, кад су у њој поред председника и сталног судије, или поред једног од њих још тројица од изборних редовних судија или њихових заступника

§. 13.

Ако се упразни звање ког редовног судије или заступника, па министарство увиђајући потребу попуњења нареди избор, избрани ће ступити у дужност одмах чим се избере, и она ће

му трајати донде, докле би трајала ономе, на чије је место он дошао.

§. 14.

Изборне редовне судије и њихови заступници бирају се на једну годину, и редовни избори чине се о новој години.

§. 15.

Од шест изборних редовних судија служе по тројица на изменце сваког месеца. Заступници пак само у недостатку или препреци редовних судија ове и то редом један за другим само по један дан заступају. Ред овај председник одржава водећи белешку о томе.

Који од изборних судија било редовних било њихових заступника не би по наредби председника суда у одређене дане уредно на дужност дошао, или кад би нарочито од председника позван био, овом позиву одмах неследовао, а не би у стању био свој

изостанак, одоцњење или недолазак довољним узроцима да оправда, биће први и други пут од председника ошоменут, а после новчано кажњен.

Казна новчана биће од 3 цванцика до 10 талира, а она ће се изрицати у корист болнице вароши Београда.

Противу осуде на новчану казну може се дотично лице жалити онако, како је прописано §. 55. закона о чиновницима грађанског реда.

(Допуна од 8. јануара 1869 год., Збор. XXII. стр. 13).

§. 16.

Трговачки суд судиће: 1. О свима парницама односећим се на уговоре и поравнења због трговине између трговаца, занатлија и банкера. 2. О парницама између свију лица односећим се на посао трговачки. 3. О свима случајима, који су му придостављени трговачким закоником или особеним законима.

В. §. 3. законодавног решења од 22. јануара 1860 г. ВМ 279, (Збор. XIII. стр. 8.), по коме се обезбеђујућа средства због трговачког дуга, као: забране, обустава, притвор дужника и кауције прибављају и оправдају код трговачког суда. изузимајући прибелешку а тако исто и интабулацију, које макар да се због трговачког дуга траже, стављаће се код надлежног *првостепеног* суда. Оправдање пак овакве прибелешке може бити или код овог суда код кога је и стављена, или код трговачког суда, по у овом последњем случају тужитељ ће благовремено известити надлежан *првостепени* суд.

§. 17.

Закон сматра као посао трговачки: 1. Сваку куповину ране, еспана, у опште покретних ствари у цели препродаје, било онако као што је узето, било после пошто се преради или у други вид обрне. 2. Сваки уговор или поравњење између трговца и трговца; осим ако се докаже, да уговор или поравњење није због трговине учињено. 3. Свако предузеће комисионарства и подвоза на суву и на води. 4. Свако преду-

зеће набављања. 5. Свако делање или операцију банака. 6. Меницу ма између којих лица. 7. Свако предузеће грађевина.

§. 18.

Трговачки суд судиће такође о свему, што се тиче стецишта о трговачком имању.

§. 19.

Не спадају у надлежност трговачког суда: 1. Парнице подигнуте против господара, земљоделца или виноградије због продаје ране или пића, што они обделавањем производе. 2. Парнице подигнуте противу трговца за исплату ране, пића или ствари купљених за његову кућевну потребу.

§. 20.

Трговачки суд наређиваће и извршење својих пресуда онако, као што наређују *првостепени* судови.

§. 21.

Пресуде и сва остала акта, која се из суда овог издају, излазе под потписом председника или овога заступајућег судије и секретара са печатом снабдевена.

§. 22.

Док се потреба не покаже и по другим окружним местима образовати особите трговачке судове, оне ће предмете, који по §§. 16., 17. и 18. овог устројства у суђење трговачког суда спадају, решавати у сваком округу постојећи *првостепени* суд, и при таквима поступаће оним истим начином, који се пропише за трговачки суд; но при том ће у сваком окружном месту изабрати на годину дана по 12 људи из реда трговачког и других еснафа, па ће свака страна, којој би се судило по предмету ком од оних у горенаведеним §§. 16., 17. и 18. моћи, ако би хтела, по једног судију заме-

нити једним од оних избраних 12 лица, од којих ће председник добивени од општинског суда списак држати, а ако то страна, и кад се опомене, учинити не хтедне, судиће јој редовне судије *првостепеног* суда.

12. децембра 1859 т.
у Београду.

Милош Обреновић I.
КЊАЗ СРПСКИ.

(М. П.)

*Књажевски представник
и поштител иностраних дела,
полковник кавалер.*
Цв. Рајовић с. р.

*Поштител совета
генерал мајор,*
Стевча Михаиловић с. р.

Главни секретар совета,
Рајко Ј. Лешјанин с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божјој и вољи народа
КЊАЗ СРПСКИ

ПРОГЛАШАВАМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ,
ДА ЈЕ НАРОДНА СКУПШТИНА РЕШИЛА, И ДА
СМО МИ ПОТВРДИЛИ И ПОТВРЂУЈЕМО:

ЗАКОН

о постављању судија за ванпарнична
(неспорна) дела.

Члан 1.

У сваком *првостепеном*¹⁾ суду, као и у суду вароши Београда, поставиће се према величини послова, један или више судија, који ће по закону о старатељству самостално радити сва старатељска (пупиларна) дела, као и сва друга ванпарнична (неспорна) дела, која

¹⁾ Замена од 19. априла 1890 године.

истим судовима на решавање долазила буду.

Члан 2.

При решавању судија ће се, осим закона у 1-вом члану именованог, придржавати и наређења закона о поступку судском за грађанска дела по коме ће се и таксе наплаћивати, као и других закона, у колико се они применити дају; а хитне послове радиће и у саме недељне и празничне дане.

Члан 3.

Судије ове сматраће се у свему као судије оних судова, код којих постављени буду; по томе, што је устројством *првостепених* судова и законом о чиновницима грађанског реда прописано за судије *првостепених* судова, важи и за њих.

Остале ниже званичнике, које би овим судијама потребно било додати, одреместо спреченог судије одредити друго

ђиваће председници истих судова из нижег персонала суда, као што ће и саме ове судије (за ванпарнична дела) као и ниже званичнике моћи одређивати и на свршаваће других судских послова, где би се то потребно показало и не би било на штету оних послова, који су њима овим законом у нарочиту дужност прописани.

Члан 4.

Ако се у коме суду постави више оваквих судија, министар правде одређиваће круг њихове радње према броју и величини срезова или према величини и самих послова, како се где за најсходније нађе.

Члан 5.

Ако би који од ових судија ма у ком случају као: за време болести, одсуства и т. д. у дужности својој спречен био, он ће то имати одмах додати председнику суда, који ће на место спреченог судије одредити друго

лице од судија, да њега у дужности заступи докле узроци спречења устрају. Ако би се противу тога судије од које стране изузеће учинило, он ће то поднети суду да реши: има ли места изузећу и замени или не, и против таквог решења нема места жалби.

Члан 6.

Исто тако, кад би у ком случају овакви судија имао да заступа у дужности председника суда, то ће председник или, ако овога не би било, исти судија одредити, који ће њега, судију, у дужности заступати, ако он заступајући председника не би могао у исто време свршавати и своје редовне послове.

Члан 7.

Министар правде овлашћује се, да судовима пропише правила о поступку у ванпарничним делима, док се о томе нарочити закон не изда.

Члан 8.

Закон овај почеће да важи од првога јануара 1873. године, и тада губе закону силу сва друга наређења, која су овом закону противна.

Сва ванпарнична дела, која се несвршена затеку кад закон овај почне важити, довршиће се по прописима овога закона.

Препоручујемо нашим министрима, правде и унутрашњих дела, да закон овај обнародују, и о извршењу се његовом старају; властима пак заповедамо да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

25. октобра 1872 год.

у Крагујевцу.

Милан М. Обреновић с. р.

(М. П.)

Министар правде,
С. Велковић с. р.

Видео и ставио државни печат
чувар државног печата,

министар правде,
С. Велковић с. р.

Министар унутрашњих дела,
Марко А. Лазаревић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божјој и вољи народној

КЊАЗ СРПСКИ

ПРОГЛАШАВАМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ
ДА ЈЕ НАРОДНА СКУПШТИНА РЕШИЛА И ДА
СМО МИ ПОТВРДИЛИ И ПОТВРЂУЈЕМО:

ЗАКОН О СУДИЈАМА

I.

Који могу бити судије.

Члан 1.

Судија може бити онај Србин, који је, уз друге законске услове за државну службу, редовно свршио правни факултет у Србији или на страни и положио државни судијски испит по одредбама особеног закона о судијским испитима.

У првостепеном суду може бити судија само онај, који је навршио 25 година, а у вишем онај, који је навршио 30 година.

(Замена од 5. фебруара 1891 године).

Члан 2.

За председнике у првостепеном и судије у апелационом суду, тражи се још да су служили најмање пет година као судије првостепених судова, или као секретари министарства правде, или виших судова или као редовни професори права у Вел. Школи, или да су 7 година радили правозаступничке послове као јавни правозаступници.

(Замена од 5. фебруара 1891 године).

Члан 3.

За председника у апелационом суду, и председника и чланове у касационом суду, поред захтева изложених у 1.

члану овога закона, тражи се још да су служили 10 година као судије, или као редовни професори права у Вел. Школи, или да су 10 година радили правозаступничке послове као јавни правозаступници или да су били 5 година судије апелационог суда, или председници првостепених судова, или да су били министри правде.

Председник касационог суда има чин државног саветника.

(Замена од 5. фебруара 1891 године).

Члан 4.

Не могу бити бирани нити постављени ни за председника ни за судију ма ког суда они, који су дисциплинарном пресудом касационог суда отпуштени из судске службе, или који су пресудом редовних судова за просте, не политичке, злочине или преступе изгубили судијску службу.

Ове одредбе не вреде за судије, који нису државни чиновници.

(Замена од 5. фебруара 1891 године).

Члан 5.

(Укинута законом о изменама и допунама у закону о судијама од 5. фебруара 1891 године).

II.

О постављању судија.

Члан 6.

Све судије поставља Краљ указом на предлог министра правде.

(Замена од 5. фебруара 1891 године).

Члан 7.

Председници првостепених судова постављају се по два листама, од којих једну предлаже касациони а једну апелациони суд.

(Замена од 5. фебруара 1891 године).

Члан 8.

Председници и чланови касационог и апелационог суда, постављају се та-

кође по двама листама од којих једну предлаже државни савет, а једну касациони суд.

(Замена од 5. фебруара 1891 године).

Члан 8. а.

У свакој кандидационој листи мора бити два пута онолико кандидата, колико има упражњених места.

Кандидати могу бити исти и на једној и на другој листи.

(Допуна од 5. фебруара 1891 године).

Члан 9.

Судије су у својим звањима сталне.

Судија не може бити лишен својега звања, нити ма под којим изговором уклоњен са дужности против своје воље, без пресуде редовних судова или дисциплинарне пресуде касационог суда.

Судија не може бити тужен за свој судски рад без одобрења касационог суда.

Судија може бити премештен само новим постављењем по својем писменом пристанку.

(Замена од 5. фебруара 1891 године).

Члан 10.

Судија не може примити вршење какве друге државне службе, изузевши хонорарну професуру у правном факултету. Он не може ни привремено бити упућен преко своје воље на другу плаћену или бесплатну дужност, осем случаја предвиђеног у чл. 27. закона о министарској одговорности.

(Замена од 5. фебруара 1891 године).

III

О начину бирања председника првостепених судова, чланова и председника апелационог и чланова и председника касационог суда.

Члан 11.

Кад се упузни место председника првостепеног суда, министар правде,

најдаље за месец дана, пошто је о томе извештен, позваће писмом апелациони и касациони суд, да изберу за изражено место и предложе сваки по два кандидата.

(Измена од 5. фебруара 1891 године).

Члан 12.

Председници ова два суда, пошто добију од министра правде овај позив, сазивају и то: председник апелационог суда чланове апелационог суда из оба одељења, а председник касационог суда општу седницу ради избора ових кандидата.

У овом случају у оба суда секретари не могу заступати судију. А за састав седнице морају бити најмање по седам судија.

Члан 13.

Избор у оба суда вршиће се тајним гласањем на овај начин: сваки члан као и председник написаће на једном листићу име, презиме, звање или по-

ложај онога кога бира, па тај листић савија и председнику предаје. Председник пошто добије ове листиће, он их у присуству свију, а под контролом најстаријег и најмлађег члана по рангу, у седници отвара и из њих гласно чита имена, која су ту записана. Пошто ово учини, он преброји гласове, и за која лица нађе, да имају савршену већину он их оглашава за изабране.

Члан 14.

Ако се при првом гласању не постигне савршена већина ни за које лице, онда се понавља тајно гласање. Ако се и при овом гласању, за које лице не добије савршена већина, онда се чини ужи избор између оних, који су имали највише гласова.

Члан 15.

Кад се на начин у горњем члану изберу два лица, председници оба суда, сваки за свој суд саставиће о том протокол, у коме ће изложен бити цео ток

избора, и тај ће протокол са свима члановима, који су у избору учествовали, потписати, а министра правде писмом известити, који су изабрани и са колико гласова.

Члан 16.

Листићи, с којима је избор извршен, уништавају се одмах после извршеног избора у седници.

Члан 17.

Кад се урази место председника или судије апелационог и касационог суда, министар правде, најдаље за месец дана, пошто је о томе извештен, позива државни савет и касациони суд, да изберу и предложе за упражњено место по два лица.

За овај избор вреде наређења чл. 13. и 14. овог закона.

Ако се гласови поделе тако, да двојица добију једнак број гласова, онда се за ту двојицу понова гласа; па, ако ни тада ни један не добије апсолутну

већину, којом се одређује ко ће се од те двојице сматрати за изабраног.

(Измена од 5. фебруара 1891 године).

Члан 18.

По свршеном избору председника или судије апелационог и касационог суда, поступа се по чл. 15. и 16. овог закона.

(Измена од 5. фебруара 1891 године).

IV,

О стављању судија у пензију.

Члан 19.

Судија не може бити стављен у пензију против своје воље, осим кад наврши 60 година живота, или 40 година државне службе, или кад телесно или душевно тако оболу, да не може да врши дужност. Али са последњег случаја не може се судија ставити у пензију без решења касационог суда.

(Замена од 5. фебруара 1891 године).

Члан 20.

У случају сумње узима се, да судија није навршио 60 година, ако он сам то не признаје, или ако се не докаже противно крштеним писмом, школском сведоџбом или ранијом кондуит-листом.

Члан 21.

Узима се да је судија постао телесно или *душевно* неспособан за службу, који спречен болешћу не долази на дужност у течају једне пуне године.

Исто тако узима се да је телесно или *душевно* неспособан и онај судија, који је у течају три године чешће и подуже изостајао због доказане болести.

(Допуна од 5. фебруара 1891 године).

Члан 22.

(Укинута законом о изменама и допунама у закону о судијама од 5. фебруара 1891 године).

Члан 23.

Судија може и сам тражити да се у пензију стави, из оних узрока, из којих и остали чиновници могу тражити по закону о чиновницима грађанског реда да се у пензију ставе.

V.

О премештају судија.

Члан 24.

Судија може бити премештен из једног суда у други:

Кад се законом преиначи или устројство или распоред судова, те се или неки судови укину, или се број судија¹⁾ смањи, па услед тога судија остане без опредељења.

¹⁾ У закону о судијама прештампао 1887 године уз Законик о поступку судском у грађанским парницама, место речи *судија* стоји погрешно *судова*, што се на овом месту исправља по оригиналном тексту закона о судијама.

Члан 25.

Не могу бити судије у исто време у једном суду, нити заједно судити, сродници: по крви у правој линији у коме било степена, у побочној до четвртога степена завршно, а по тазбини до другог степена завршно. Кад се међу судијама деси овакво сродство, премешта се свагда онај од судија, који је по рангу млађи.

(Измена од 5. фебруара 1891 године).

VI.

О одговорности судија.

Члан 26.

За злочинства и преступљења учињена у званичној дужности, судија ће подлежати суђењу редовних судова.

Исто тако редовни судови судиће и за накнаду штете, која би се учинила кривицом судије у званичној дужности.

А за дисциплинарна иступљења, судија ће се казнити по прописима овога закона.

Члан 27.

Тужба, било за кривице изложене у првом ставу предидућег члана, било за накнаду штете, подноси се написмено министру правде или непосредно касационом суду. Приватни тужилац дужан је у тужби именовати судију кога тужи, јасно разложити зашто га тужи, и поднети било у оригиналу или у потврђеном препису доказе о његовој одговорности. Ако су докази сведоци, онда треба да означи име и презиме свакога сведока, где се налази и шта ће му који сведок да осведочи.

Тужба оваква подноси се у двоје.

Што је год казано овде о тужби приватног тужиоца, вреди и о тужби, која би се по званичној дужности од стране министра правде против ког судије имала да подигне.

Члан 28.

Министар правде у року од 15 дана од пријема тужбе спровешће тужбу заједно са поднесеним преписом и свима доказима касационом суду да реши:

Да ли има основа, да се тужени судија даде под суд, било за саму кривицу или за накнаду штете.

А ако је тужба предата непосредно касационом суду, касациони суд извештава о томе министра правде.

Члан 29.

Касациони суд, кад прими тужбу, доставиће препис исте туженоме на одговор и одредиће му за то рок од 15 до 60 дана.

Кад овај рок прође, касациони суд решава у општој седници о поднетој тужби најдаље за 15 дана.

У свима случајима оптужења, касациони су решава (пресуђује) по убеђењу и познавању ствари без обзира на доказе по казеном судском поступку.

Исто тако и редовни судови судиће судијама по убеђењу и познавању ствари за дела из §§. 105. 106. и 107. крив. закона.

(Допуна од 5. фебруара 1891 године).

Члан 30.

Ако касациони суд реши, да има места давању судије под суд, одредиће у исто време и суд, који ће дело судити; и о томе известиће приватног тужиоца, туженог судију и министра правде.

Решење ово доставља се, уз спровод како тужбе тако и свију других акта, одређеноме суду.

Члан 31.

Одређени суд, кад прими решење са актима, чиниће даље ислеђење у колико му потребно буде и продужити даљу радњу по прописима закона о поступку судском у кривичним делима, или грађанским парницама, ако би се ствар тичала само питања о накнади штете.

Члан 32.

Тужба против судије за накнаду штете, мора се одређеном суду поднети у року од 60 дана, рачунајући од дана, кад је тужиоцу достављено извешће касационог суда.

Члан 33.

Право на тужбу против судије за накнаду штете причињене у вршењу званичне дужности, застарева за једну годину дана, рачунајући од дана кад је пресуда или решење из кога је штета произишла, извршним постало; а ако пресуда или решење није оштећеном предано, онда од кад је оштећени за штету сазнао.

Судија се овом застарелошћу може бранити све донде, док пресуда, којом се осуђује, не постане извршна.

Члан 34.

У случајима §. 43. закона о чиновницима грађанског реда, и допуне истог параграфа од 15. јуна 1864 год. (Збор.

17. стр. 23), казниће се и судија дисциплинарно.

Члан 35.

Дисциплинарне су казне за судије:

писмени укор;
новчана казна; и
губитак службе.

Члан 36.

Казну укора изриче председник или судија, који га по старешинству у дужности председничкој заступа.

Казну укора изриче председник или по своме сазнању кривице, или по достави са стране, или по захтеву министра правде.

Члан 37.

Против решења председничког, судија се може жалити касационом суду у року од петнаест дана од дана саопштене осуде.

(Допуна од 5. фебруара 1891 године).

Члан 38.

Новчану казну изриче касациони суд у општој седници, било по предлогу председника дотичног суда, кад кривица прелази круг председникове власти (чл. 36.) било по тужби министра правде; али за немарно вршење дужности или за недостојно понашање у служби, може и министар правде изрећи казну укора или губитка плате до једног месеца, над председницима и судијама првостепених судова.

Решење је министрово извршно.

(Допуна од 5. фебруара 1891 године).

Члан 39.

Новчана казна, на коју се судија може дисциплинарно осудити, не може бити већа од тромесечне његове плате.

Члан 40.

Да се судија због дисциплинарних иступљења, или у случајима §§. 16., 17., и 18. закона о чиновницима гра-

ђанског реда из службе отпусти, изриче пресудом општа седница касационог суда, како по тужби министра правде, тако и по тужби приватнога.

Но општа седница, према стању ствари, може туженог место лишења службе, осудити на новчану казну, губитком плате до три месеца.

Члан 41.

Судија ни на какву дисциплинарну казну не може се осудити, док се не саслуша.

Члан 42.

Пресуда касационог суда, било да судију на казну осуђује, или да га ослобођава, извршна је.

Члан 43.

Касациони суд своју пресуду до-ставља министру правде, који се о извршењу исте стара.

VII.

О плати судије.

Члан 44.

Законом овим одређују се судијама ове плате:

	ДИНАРА.
Председнику касационог суда	8.500
Судијама касационог суда по	6.000
По навршеној периоди од 5 година по	7.000
Председнику апелационог суда	7.000
Судијама апелационог суда по	4.000
По навршеној периоди од 5 година по	5.000
Председницима првостепених судова по	4.000
По навршеној периоди од 5 година по	5.000
Судијама првостеп. судова по	2.500

После сваке навршене периоде од пет година, по пет стотина динара, тако да последња плата буде 4.000 динара.

На овај исти начин срачунаваће се плата и судијама, који се затеку у служби кад овај закон ступи у живот.

У случају кад је предложен и постављен судија на звање, које је равно по плати са звањем са кога се поставља, онда, године проведене у последњој периоди ранијег звања, рачунаће му се за периоду у новом звању.

Но кад судија по не изредује суду саставу са њим звање буде постављен ка VIII. главе септембра 1888. у Колео суду — појуне изредује у време звању рачунаће се као појуне изредује у време звању са њим је уредује се појуне ка VIII. главе на време.

Члан 45.
За време док овај закон не ступи у живот, а у цели доброд састава судова, овлашћује се министар правде: да може поставити судије и на звања нижа по рангу, но са платом коју имају.

Члан 45. а.

Но док се, према члану 1. овог закона, не донесе нарочити закон о по-

лагању судијских испита, што мора бити најдаље у првом идућем сазиву Народне Скупштине, овлашћује се министар правде, да може упражњена судијска места попуњавати по досадашњем начину кандидатима без испита.

(Допуна од 5. фебруара 1891 године).

Члан 46.

У истој цели доброг састава судија ставља се министру правде на расположење сума од 100.000 динара за пензионисање.

IX.

З а к љ у ч е њ е.

Члан 47.

Кад овај закон ступи у живот судије, који се тада у дужности затеку, добијају сва права по овом закону.

Члан 48.

Закон овај ступа у живот, на један месец дана од дана, кад га Књаз пот-

пише; по наређење у чл. 46. овог закона за суму од 100.000 динара, која се министру правде одобрава на пензионисање, почеће важити одмах кад Књаз потпише овај закон, и тада губе силу закона:

1. §. 6. устројства окружних судова и 4. тачка закона од 31. децембра 1878 год. (Збор. 34 стр. 78.), §. 3. и 4. устројства апелационог суда, и §. 3. 4 устројства касационог суда, у колико се судија тиче.

2. §. 63. и 67. закона о чиновницима грађанског реда, у колико се судија тиче.

3. Закон од 19. маја 1865 год. (Збор. 18. стр. 120), у колико се односи на судије; и

4. Закон од 25. октобра 1873 год. односно класа судијских, а тако исто и сва остала наређења, која би била противна овоме закону.

Препоручујемо Нашем председнику министарског савета, министру правде, да овај закон обнародује и о извршењу

се његовом стара; властима пак запо-
ведамо да по њему поступају, а свима
и свакоме да му се покуравају.

9. фебруара 1881 год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

(М. П.)

*Видео и ставио државни печат
чувар државног печата,
председник министарског савета,
министар правде,*

М. С. Пироћанац с. р.

*Председник министарског савета,
министар правде,*

М. С. Пироћанац с. р.

Министар војни, генерал

М. Лешјанин с. р.

Министар просвете и црквених послова,

Ст. Новаковић с. р.

Министар иностраних дела,

Чед. Мијатовић с. р.

[Министар унутрашњих дела,

М. Гарашанин с. р.

Министар грађевина,

Јевр. П. Гудовић с. р.

Заступник министра финансије,

министар иностраних дела,

Чед. Мијатовић с. р.

У ИМЕ
ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА
А Л Е К С А Н Д Р А I.
по милости божјој и вољи народној

КРАЉА СРБИЈЕ

МИ КРАЉЕВСКИ НАМЕСНИЦИ

ПРОГЛАШАВАМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ,
ДА ЈЕ НАРОДНА СКУПШТИНА РЕШИЛА И ДА
СМО МИ ПОТВРДИЛИ И ПОТВРЂУЈЕМО

ЗАКОН

о

ИСТРАЖНИМ СУДИЈАМА

ПРВИ ОДЕЉАК

Опште одредбе.

Члан 1.

За извиђање престопа и злочина по
казн. судском поступку, као и за остале
послове, предвиђене у овом закону, за-

води се (по чл. 203. тач. V. Устава) звање „истражних судија“.

Члан 2.

У сваком срезу биће по један истражни судија у месту, где је и срејска полицијска власт. Али где послови буду допуштани, може се један истражни судија поставити на два среза. Краљевим указом, на предлог министра правде, а по саслушању министарског савета, одредиће се која ће се два среза тога ради спојити и где ће бити место канцеларије истражнога судије. Варош Београд имаће засебне истражне судије, колико их буде потребно. Они ће радити своје послове самостално и независно један од другога. Њихова надлежност и назив по месту одредиће се према подели вароши Краљевим указом, на предлог министра правде, а по саслушању министарског савета.

Члан 3.

Истражне судије и њихове писаре поставља Краљ указом, на предлог ми-

нистра правде. Потребан број практиканата поставља претписом министар правде.

Члан 4.

За истражног судију може бити постављен само онај, који има све оне услове, који се по Уставу изискују за звање судије првостепеног суда (чл. 157 Устава).

У свему осталом за истражне судије вреде одредбе закона о чиновницима грађанског реда.

Истражним судијама одређује се плата од 2500 динара годишње, с правом на периодску повишицу по закону о судијама.

Писари истражних судија равни су по класама и платама писарима првостепених судова.

Члан 5.

Као засебно надлештво, истражни судија има свој печат по облику и величини, коју пропише министар правде.

Члан 6.

Председник првостепеног суда има над истражним судијама, који су у његовоме кругу надлежности, надзор и дисциплинску власт, као и над судијама првостепеног суда.

■ Члан 7.

Истражне судије, у међусобним одношајима и у одношајима према другим властима, имају право на самосталну службену преписку, као и право да издају непосредне наредбе приватним лицима у кругу своје надлежности.

Члан 8.

У случају, кад је судија одсутан или спречен у вршењу званичних послова, или кад је његово место упражњено, председник првостепеног суда је дужан, да му одмах одреди заменика једног судију свога суда; а док се ова замена не учини дужност истражног судије вршиће његов најстарији писар, у

свима случајевима, осим разматрања осуда општинских и полицијских власти по иступним делима.

Судија заменик има право на дијурну по закону о чиновницима грађанског реда.

Члан 9.

О изузећу истражних судија и њихових заменика важе прописи крив. суд. поступка.

Члан 10.

Између истражног судије, као више власти, и општинских судова, не може бити сукоба ни у ком случају.

О сукобима између истражних судија и између њих и осталих власти решава касациони суд по §. 41. казн. суд. поступка.

Питање о сукобима предлаже касациономе суду онај истражни судија или она власт, која је сукоб изазвала.

Члан 11.

Касом истражног судије рукује, поред своје редовне дужности, један писар, кога одреди истражни судија писменом наредбом.

Члан 12.

Деловодство и администрација у канцеларији истражног судије врши се по законима и прописима, који важе за првостепене судове.

Истражне судије имају права председника првостепених судова односно одржања реда у канцеларији и у прилици, распореда послова и вршења дисциплине над персоналом.

Члан 13.

Годишње извештаје о своме раду истражни судија шаље министру правде преко председника првостепеног суда најдаље до краја Јануара сваке године.

Члан 14.

По делима, која не трпе одлагања или се не могу без штете прекидати,

истражни судија ради и ван канцеларијских часова, и у недељне и празничне дане, па и ноћу.

Члан 15.

Кад истражни судија или писар врше званични посао у срезу изван места своје канцеларије, имају право на накнаду трошкова и попутнине по закону о трошковима управних власти и њихових служитеља, као и органи средњих власти.

Члан 16.

Издаци на плату истражних судија и осталог њиховог особља, као и канцеларијски трошкови, падају на терет државне касе.

Члан 17.

Потребне зграде за канцеларију истражног судије и за апсане, дужан је дати или набавити дотични срез о своме трошку.

ДРУГИ ОДЕЉАК

Делокруг истражних судија.

Члан 18.

Истражни судија, надлежан је:

а) да ислеђује преступе и злочине по прописима казненог судског поступка, изузимајући ислеђење штампарских кривица;

б) да разматра, оснажава или поништава у последњем ступњу осуде општинских и полицијских власти, изречене у иступним делима;

в) да извиђа и суди кривична дела из §§. 328. тач. а., 343, 358, 359 и 391 под б., кривичног закона.

ТРЕЋИ ОДЕЉАК

Посебне одредбе

I. Поступање при истрази.

Члан 19.

Истражни судија предузима истрагу у кругу обележене надлежности на ове начине:

1. На тужбу приватних лица у преступима, што се извиђају и казне по приватној тужби;

2. На доставу општинске или полицијске власти у свима кажњивим делима, која подлеже истрази и суђењу независно од приватне тужбе, била она преступ или злочин; и

3. Кад сам истражни судија дозна за какво кажњиво дело из тачке под 2.

Члан 20.

Општинске и полицијске власти достављају по званичној дужности истражном судији сваки случај кажњивих дела, која се извиђају и казне по закону без приватне тужбе, а спадају у његову надлежност.

Члан 21.

Преступе и злочине ислеђује истражни судија по прописима закона о поступку судском у кривичним делима.

Члан 22.

Ислеђење злочина и престапа истражни је судија дужан брзо и у законском року да свршава (§§. 27, 156 и 156 а. казн. поступка), а врши га у присутности два грађанина по пропису §. 28. истог закона.

При узимању на одговор и при стављању у притвор оптужених лица мора се строго држати одредбе чл. 9. и 154. Устава.

О тражењу да се оптужени пусти на јемство из притвора у слободу, или о враћању из слободе у притвор, према §. 131. в. казн. поступка, истражни судија дужан је сваки пут туженом одмах издати писмено решење, поткрепљено законским разлозима.

Члан 23.

Кад полицијска или општинска власт дозна за дело, које се казни независно од приватне тужбе, дужна је одмах да предузме све мере, да се не загуби траг кажњива дела (§. 20. крив. по-

ступка), и о њему да извести истражног судију, који ће истрагу одмах предузети.

Члан 24.

Кад се у једно исто време догоде у срезу више злочиних и преступних дела, тако, да судија није у стању све у законом року да иследи, обратиће се председнику првостепеног суда, да овај одреди једног судију и писара, који ће дотична дела иследити и суду поднеги.

Члан 25.

Ако истражни судија нађе из узрока казаних у §. 29. казн. поступка, да треба прекинути ислеђење, дужан је да начини о томе писмено решење с побудама и да га саопшти како туженоме, тако и приватном тужиоцу, где га има.

Ако приватни тужилац у одређеном року не изјави жалбу против овог решења, а дело се казни по званичној дужности, судија је дужан најдаље за

три дана после тога рока сам то своје решење са свима актима дотичног предмета да пошље касационом суду на разматрање и решење.

Члан 26.

Кад истражни судија доврши ислеђење и нађе да је кривица довољно доказана, а дело припадају суђењу првостепеног суда, поступиће по §. 158 казн. суд. поступка.

Даљи рад око дослеђења, ако би било потребно, предузима првостепени суд (Глава 16 крив. поступка).

Ако суд у смислу §. 162. казн. судског поступка реши да нема места стављању под суд, доставиће решење о томе истражном судији, који је дужан да изјави жалбу против таквог решења.

Тако исто ће га доставити и приватном тужиоцу или оштећеном, ако га има.

Кад суд нађе да по §. 163. казн. суд. поступка дело није судски кажњиво, вратиће га истражном судији, да сам по њему изрече осуду, против које

у овом случају има места жалби истом првостепеном суду.

Члан 27.

За жалбе против решења истражног судије по преступним и злочиним делима важе у свему одредбе казн. судског поступка.

II. Поступање по иступним делима.

Члан 28.

Жалбе на осуде општинских и полицијских власти у иступним делима подносе се непосредно оној општинској или полицијској власти, која је осуду изрекла.

Пропис овај о жалбама вреди и за иступна дела, која извиђа и суди истражни судија.

Власт, која је жалбу примила, дужна је дати бесплатан реверс о пријему жалбе, коју за тим с актима шаље на разматрање и решење, и то: полицијска и општинска власт истражном судији, а истражни судија надлежном

првостепеном суду, за дела која он суди. (*види Заг. в. гл. 18.*)

Члан 29.

Жалба се подноси за три дана од дана саопштења осуде, не рачунајући у тај рок и дан саопштења.

Је ли жалба на време поднесена, оцењује власт која је осуду изрекла на самој жалби.

Ако жалба и није благовремена, шаље се с актима надлежној власти на оцену.

Члан 30.

Истражни судија, пошто се сам увери, да ли је жалба на време изјављена, доноси решење по жалби, ако је на време поднесена; а ако жалба није у року поднесена, он је одбацује.

Ако нађе, да је осуда, у случају благовремене жалбе, на закону основана, он је решењем одобрава.

То је решење одмах извршно.

Ако пак нађе, да осуда није на закону основана, он чини примедбе власти, која је осуду изрекла, и те су примедбе за ту власт обавезне.

Овај пропис о жалбама против пресуда или решења истражног судије у иступним делима вреди и за надлежне првостепене судове.

Члан 31.

Истражни судија своја решења или примедбе доноси на послатим му актима, па их враћа власти, која му их је спровела.

Завршни одељак.

Члан 32.

Закон овај важи од дана кад га Краљ потпише, а за његово извршење оставља се министру правде рок *до краја 1893 год. закључно.* Али чим се закон потпише, па до његова извршења, жалбе против осуда у иступним делима разматра судија дотичног првостепеног суда, кога председник суда за то одреди.

(Измена од 21. јануара 1891 године).

Препоручујемо свима Нашим министрима, да овај закон обнародују и о извршењу се његовом у колико се кога тиче, старају; властима пак заповедамо

да по њему поступају, а свима и сва-
коме да му се покоравају.

17. априла 1890 г. у Београду.

Јов. Ристић с. р.
Ћ. С. Протић с. р.
Ј. Бели-Марковић с. р.

(М. П.)

*Видео и ставио државни печат,
чувар државног печата,
министар правде,*

М. Кр. Ђорђевић с. р.

*Председник министарског савета,
министар иностраних дела,
генерал,*

С. Грујић с. р.

*Заступник министра војног,
председник министарског савета,
министар иностраних дела,
генерал,*

С. Грујић с. р.

*Министар финансија,
Др. М. В. Вујић* с. р.

*Заступник министра
просвете и црквених послова,
министар финансије,*

Др. М. В. Вујић с. р.

*Министар унутрашњих дела,
К. С. Таушановић* с. р.

*Заступник министра народне привреде,
министар унутрашњих дела.*

К. С. Таушановић с. р.

Министар правде,

М. Кр. Ђорђевић с. р.

Министар грађевина

М. Јосимовић с. р.

МИХАИЛ М. ОБРЕНОВИЋ III

по милости божјој и вољи народа

ЌЊАЗ СРПСКИ

ПРОГЛАШАВАМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ,
ДА ЈЕ ДРЖАВНИ САВЕТ РЕШИО И ДА СМО МИ
ОДОБРИЛИ И ОДОБРАВАМО:

ЗАКОН

о чиновницима грађанског реда и по-
стављању у стање покоја с пензи-
јом свију чиновника у опште:

ОПШТИ ДЕО.

§. 1. Својство дејствителног чинов-
ника задобија се увазом краљевским,
којим се когод поставља на какво ме-
сто у државној служби.

За привремено постављење чиновнике
важе уредбе од 14. Јуна 1845. год.
В. Бр. 886.
С. Бр. 77. и 15. Марта 1849. год

В. Бр. 377.
С. Бр. 54. (Збор. III. стр. 65 и Збор.
V. стр. 17).

§. 2. Од дана наименовања почињу права чиновника, а дужности и с овом скопчане одговорности од дана, кад се уведе у посао догичнога звања.

§. 3. При постављању има се пазити на одлично владање, способност и прибављена нужна знања.

Види чл. 183., 184. и 199. Устава.

§. 4. Они, који су грађанску самосталност уживали, или би је по закону старатељство стављени, који се одају страстима јавног блуда, пијанчења, картања и томе подобно, или су осуђени на казне, са којима су грађанску част изгубили, не могу се поставити у државну службу.

Странци се могу по одобрењу Краља само уговором примити у државну службу. Трајање уговора, који се према

околностима може обнављати, не сме бити дуже од три године.

Види тач. 3. чл. 183. Устава.

§. 5. Чиновници, при ступању у државну службу, положиће прописану заклетву.

Види чл. 186. Устава.

§. 6. Заклетва је за судије ова:

„Ја Н. Н. заклињем се свемогућим Богом, да ћу владајућем Краљу Н. Н. веран бити, да ћу дужност моју тачно и савесно извршивати, и да ћу се при извршењу правде без призрења на лице, јединствено закона придржавати“.

За административне чиновнике ова:

„Ја Н. Н. заклињем се свемогућим Богом, да ћу владајућем Краљу Н. Н. веран бити и да ћу дужност моју по законима и законим наредбама претпостављених ми власти тачно и савесно отправљати“.

Код овог §. има распис министра правде од 15. октобра 1879 год. бр.

4580. свима судовима, главној контроли и управама казнених завода, који гласи:

„Кад је издат нов Устав земаљски, од 29. Јуна 1869 год. (Збор. XXII, стр. 44.), онда је расписом министра правде, од 29. Септембра 1869 год. бр. 3858. наређено свима на и том суду — свима судским надлештвима, на и тој управи, — контроли — да своје чиновнике поред положене заклетве по закону о чиновницима грађанскога реда од 15. Фебруара 1864. (Збор. XVII, стр. 6.) закуне по §. 6. зак. још и на нов Устав земаљски.

Но како тада није уједно примећено и то: да се и у будуће у случајима заклетве, полаже заклетва и на Устав; то саобразно члану 106. поменутог Устава и §. 6. закона о чиновницима грађ. реда препоручујем — за судове — томе суду да у будуће своје судије заклиње по овој форми заклетве:

„Ја Н. Н. заклињем се свемогућим Богом да ћу владајућем Књазу веран бити, да ћу се Устава савесно придржавати, да ћу дужност моју тачно и савесно извршивати и да ћу се при изрицању правде, без призрења на лице, једино закона придржавати.“

А од административних чиновника, да узима заклетву овакву:

„Ја Н. Н. заклињем се свемогућим Богом, да ћу владајућем Књазу веран бити, да ћу се Устава савесно придржавати и да ћу дуж-

ност моју по законима и законим наредбама претпостављених ми власти тачно и савесно отправљати.“

Ако који од судија или чиновника није досад положио заклетву и на Устав, онда нека га суд накнадно и на то закуне, на заклетву овамо пошље:

(Управама и главној контроли)

тој управи — глав. контроли, да у будуће своје чиновнике заклиње по овој форми заклетве.

(Види горњу заклетву за административне чиновнике).

Ако који од чиновника управе — контроле — није досад положио заклетву и на Устав, онда нека га управа — контрола — накнадно и на то закуне, на заклетву овамо пошље.“

§. 7. Заклетва се полаже само један пут при ступању у службу, у колико законом за какво место или какву струку не би особита заклетва прописана била.

§. 8. При помицању на већа државна звања пазиће се поглавито на способност и дотадашње примерно владање. Године службе не дају никакво право на веће звање, и само ће при једна-

кој способности дужа служба имати првенство.

Види чл. 184. Устава.

§. 9. Ко буде примљен у коју струку државне службе ради практичнога спремања за службу, не добија тиме право, да буде доцније и постављен на какво звање.

ДРУГИ ДЕО.

Дужности и права чиновника.

§ 10. Сваки је чиновник дужан тачно и ревносно испуњавати дужности повереног му звања по законима, уредбама и службеним прописима.

§. 11. Владање чиновника у служби и ван службе и поступање спрема млађих и старијих, мора бити одлично, изображеног човека и чиновника достојно.

§. 12. Надлежно отпуштене налоге својих старијих дужан је чиновник ис-

пуњавати, у ком случају одговорност пада на старијега, који заповеда. По судијама се не може никакав налог издати у томе, како ће дело решити или пресудити.

Види чл. 147. Устава.

§. 13. Нађе ли нижи чиновник, да је отпуштени му налог противзакон, то му ништа на путу не стоји, да заповедајућој власти своје примедбе учини. И у таквом случају смеће задржати налог од извршења само ако ствар не би хитна била. При поновљеном налогу после учињених примедба, дужан је чиновник добити налог без одлагања извршити.

Само што казнени законик као злочинство или преступљење забрањује и казни, неће нижи чиновник никад смети да учини на заповест старијега, и дужан је јавити својој вишој власти о тако примљеној заповести.

§. 14. Сваки је чиновник дужан званичну тајну строго чувати. Под званичном тајном разуме се све оно, што

је чиновник у служби и у свом званичном положају сазнао, и из открића чега би се могао успех државне службе осујетити, или би иначе за државу и њене интересе, или за поједине, штетно било.

Ова дужност траје и пошто чиновник из службе иступи, или отпуштен буде.

§. 15. О стварима, које је чиновник у служби сазнао не може на приватно захтевање ни сведочанство издати, без дозвољења своје претпостављене власти.

§. 16. Никаквом чиновнику није слободно без надлежног одобрења и без оправдајућих узрока тако се удаљавати од места своје дужности, да не би могао кад треба на дужности бити. Који противно овоме поступи, а не могне свој изостанак оправдати, казниће се укором, или одузећем плате (§ 41).

Но ако би важан какав посао захтевао, да чиновник буде на дужности, или би још и каква опасност могла отуда произићи, ако чиновник не би био на дужности, па би он ипак дужност

оставио, и узроци, због којих је он тако поступао, не би довољно били оправдани, нарочито још ако је чиновник и до тада био рђавог владања и неуредан у дужности, може се исти предати дисциплинарном суду¹⁾ на суђење.

Али ако без дозвољења од дужности удаљени чиновник не би за осам дана на дужност дошао, а изостанак не би довољним узроцима оправдао, место његово актом министра огласиће се за упражњено.

Оваквим начином огласиће се место за упражњено и оног чиновника, који у месту дужности налазећи се, три дана на дужност не дође, и изостанак свој не оправда. Но ако се чиновник изјасни, да неће никако на дужност да долази, после три дана сматраће се место његово за упражњено.

Код полицијских чиновника за место дужности сматра се: за окружног начелника његов округ, за среског његов срез, а за друге чиновнике начелни-

¹⁾ Види тач. 5. чл. 145. Устава.

штва место окружног надлештва, осим кад по дужности у округ иду, те какав посао врше или средске чиновнике у дужности заступају. Исто тако за средског писара и друге чиновнике средске канцеларије, место је дужности где је средска канцеларија, изузимајући кад и они по дужности у срез излазе.

§. 17. Чиновник, који добивши дозвољење за одсуство, не би за 15 дана по истеку рока на дужност дошао, а не би изостанак свој извинити могао, сматраће се да је дужност оставио, и место његово огласиће се актом министра за упражњено.

§. 18. Чиновник, који добивши какво ново опредељење, на опредељење не оде, или, кад је одређен да какав званичан посао изврши, посао извршити не хтедне, сматраће се да је службу оставио, и његово место огласиће дотични министар да је упражњено.

§. 19. Дозвољење за одсуство даје се само по важној потреби.

Дозвољење за одсуство дају министри у својој струци, а канцеларијском

персоналу државног савета даје сам савет.¹⁾

Само у случају преке, одлагања нетрпеће потребе, могу старешине појединих надлештава давати дозвољење до на три дана, не рачунајући у то и путовање, а потом ће то достављати министру на одобрење; иначе обраћа се онај, који одсуство захтева, са молбом и изложењем потребе доказима поткрепљене, старешини надлештва, а овај ће то са својим мњењем спровести дотичном министру и од њега решење очекивати; но молба за продужење одсуства подноси се непосредно министру.

Правило ово за давање тродневног одсуства односи се и на председника контроле, у смотрењу контролног персонала, и на председника савета, односно канцеларијског персонала савета, и први подноси случај министру правде на одобрење, а други саопштава само случај савету.

¹⁾ Види чл. 98. закона о пословном реду у државном савету.

Осим реченог, старешине надлештва могу на своју одговорност појединим чиновницима према потреби дозвољавати, да по пола дана, или један дан од дужности одсуствују.

§. 20. Ако би чиновник посао, за који је одсуство добио, свршио пре датог му рока, и у свом се месту налазио, у ком дужност своју извршује, онда ће се сматрати да је одсуство престало, и ако не дође на дужност, но чека да му дати рок протече, губи плату за то време.

§. 21. Ако је чиновник за један узрок тражио и добио дозвољење за одсуство, а на други узрок то одсуство употребио, ово пак не би могао довољним узроцима оправдати, казниће се укором, или губитком плате до три месеца.

§. 22. Умножавање послова и распрострањавање посленог круга не даје чиновнику право ни на повисење плате, ни на особите награде.

§. 23. Сваки чиновник дужан је израђивати и оне послове, који му се буду

особито предавали, без да тиме задобија право на особиту накнаду.

Само ако би око тога особите трошкове имао, или би предане му послове изван места свога званичног круга радити морао, имаће право у првом случају на накнаду трошкова, у другим на дијурну и подвозне трошкове.

Но кад се ко пошаље изван места своје дужности да врши дужност окружног или среског начелника, или писара, онда ће такав имати подвоз и дијурну до места окружне или среске канцеларије, а потом добија само дијурну без подвозног трошка, за све време вршења дужности.

§. 24. Код посланика, који имају особите додатке на репрезентацију, кад год се нареди да их други за време одсуства заступа, министар ће у исто време према лицу, које посланика заступа, према месту и другим околностима, одредити, колико ће од таквог додатка заступник за време заступања уживати.

§. 25 Сваки чиновник може бити премештен у друго место и на друго звање; но у том случају не може ништа изгубити ни у плати ни у степену и селидбени му се трошкови имају накнадити, ако пије по молби својој, или због кривице своје у друго место и на друго звање премештен. Исто тако неће се селидбени трошкови чиновнику ни онда накнадити, ако би између два чиновника једног надлежства проишло сродство по браку до другог степена закључно; у ком случају премешта се без накнаде селидбених трошкова онај, који је сродство произвео.¹⁾

Осим тога ако би се за кога чиновника добило основаног уверења, да у свом делокругу чини злоупотребе, и да би се због његова опстанка у томе месту осујетило ислеђење противу њега, може министар тога чиновника преме-

¹⁾ Види тач. 4. чл. 158. Устава, по коме судија може бити премештен само новим постављењем по својем писменом пристанку; чл. 156. Устава, о премештају судија услед сродства; и чл. 24. зак. о судијама о премештају услед преиначења закона о устројству и распореду судова.

стити по потреби службе без плаћања селидбених трошкова, па тек ако се такав чиновник ослободи као невин или испод суђења, добиће чиновник тај привремено задржани трошак.

(Допуна од 18. децембра 1879. год. Збор. XXXV. стр. 43).

§. 26. Чиновници докле су у дејствителној служби или на расположењу правителства, не могу се ни на какво стално занимање одавати без нарочитог дозвољења своје више власти.

§. 27. Чиновник у дејствителној служби, или на расположењу правителства стојећи, неће смети примати од страних влада поклоне, награде, као и знаке одличја, без одобрења Краља.

§. 28. Сваком чиновнику стоји право, да одрекавши се плате, пензије и осталих користи са службом скопчаних, из службе иступи. У таквом случају дужан ће бити чиновник који иступа:

1., да дужности своје не напусти докле се не одреди лице, које ће их предузети;

2., да послове своје уредно преда.

§. 29. Плату, пензију и остале користи и одличја са службом државном скопчана, не може чиновник изгубити друкчије по за своје кривице пресудом судском, или на начин, који је у овом закону прописан.

§. 30. Под платом се чиновника свагда разуме систематична његова плата. По томе, не могу се рачунати у плату суме на репрезентацију, званично обиталиште, фураж и т. д.

Ови су издаци нераздвојни од звања и са губитком истога или премештајем на друго, отпадају по себи, и не дају никакво право на накнаду.

§. 31. Чиновник, ма којим начином иступао из државне службе, уживаће плату, која му припада до дана коначног разрешења од дужности.

§. 32. У случају смрти престаје право на плату, почем месец дана од дана смрти протече, рачунајући и дан смрти у дан дејствителне плате.

ТРЕЋИ ДЕО.

Привремено удаљавање из службе.

§. 33. Привремено може се чиновник удалити из службе само ако се укине звање, које је имао, или надлештво у коме је дужност отправљао.

§. 34. Овакав чиновник (§. 33.) долази онда на расположење правителства, и докле му се друго место не да, одбијаће му се од плате, ако још нема 15 година службе, 30 процента. Са сваком годином службе преко 15 година умаљавање се одбијаће са 1 процента.

§. 35. Овако на расположењу правителства стојећи чиновник сматра се у свему као чиновник и дужан је радити послове, који му по кадшгто буду предавани, без права на особиту накнаду за то, ако такви привремени послови не би уједанпут занимали чиновника дуже од месец дана; иначе добија потпуно своју плату за цело време рада.

У осталом вреде и овде наређења §. 23. овог закона у свему.

§. 36. На расположењу правителства стојећи чиновник дужан је под условима губитка права на звање примити ново, ма и мање звање, које му се буде дало, (само такво не сме бити ниже од једног ранга од оног звања, у коме је пређе био), и у таквом случају повраћа се у своју пређашњу плату, ако би плата новог звања мања била, и мора му се дати прво отворено место равно оном, које је пређе отпостављао, за које би он имао способности.

§. 37. Министри и посланици, кад их Краљ оппусти, или кад сами из службеног узрока оставку даду, долазе на своје старо место са кога су узети, или друго равно овоме по плати место. Ако оваквих празних места неби било, Краљ их ставља на расположење правителства са целом платом тога места, док се прво равно место по плати не отвори. Но они имају право у сваком случају захтевати, и ово захтевање мора им се уважити, да се у стање покоја поставе с пензијом по годинама службе. Пензија ова одредиће им се

према плати, коју су у овом звању имали, са кога су за министре или посланике узети.

Министрима и посланицима, који пре тога ни у каквој државној служби били нису, ако су десет година у тим звањима провели, па на горњи начин иступе, има се дати звање најмање од хиљаду талира плате, као што ће им се и пензија према овој плати урачунати, ако се по њиховој жељи, или ипаче у пензију ставе. За оне пак, који нису десет година у тим звањима служили, важе уредбе од 11. јуна 1845. године $\frac{\text{В. Бр. 866}}{\text{С. Бр. 577}}$ и 15. марта 1849 године $\frac{\text{В. Бр. 317}}{\text{С. Бр. 54}}$ које о привременим чиновницима гласе.

§. 38. Министри имају право да чиновнике, над којима би какво ислеђење наредити морали, од дужности одлуче докле се ислеђење не сврши ако би нашли, да би опасно или штетно за службу било, да их за то време у дуж-

ности оставе. Но у таквом случају разрешени чиновник ужива потпуну плату, докле се не реши (§. 57.) да се са разрешењем од дужности под суд даде.

ЧЕТВРТИ ДЕО.

Одржање реда у служби.

§. 39. Виша надлештва и чиновници који стоје на челу појединих струка послова имају да одрже ред у служби и међу чиновницима, и да пазе да сваки своје послове уредно и ревностно ради.

За ту цель они имају право, да над нижим чиновницима административне казне употребе.

У случају затрпаног посла због лењости и немарности чиновника, може министар наредити или да други чиновник његове затрпане послове у ред доведе, а он да се међутим на другу дужност употреби, или да друго лице текуће послове његове дужности от-

правља, док он затрпане послове у ред доведе И у једном и у другом случају, подвозни трошкови и дијурна по уредби, овом чиновнику издаће се из плате немарљивога.

§. 40. Административне су казне:

а., писмени укор;

б., одузимање плате до три месеца;

в., губитак селидбених трошкова при премештању;

г., отпуштање из службе.

§. 41. Писмени укор и одузимање плате до 15 дана могу изрицати: председник главне контроле, председници виших и првостепених судова,¹⁾ окружни начелници и старешине подобних надлештава сваки над потчињеним му персоналом.

Исто тако могу старешине и осталих нижих надлештава казнити своје млађе и то:

¹⁾ Види чл. 36. закона о судијама, по коме председници судова изричу над судијама само казну укора, што важи и за истражне судије по чл. 6. закона о истр. судијама. О казни персонала истражног судије важи чл. 12. истог закона.

а., срески начелник своје подручне чиновнике писменим укором и одузимањем плате до осам дана.

У среске чиновнике рачунају се и лекари, било срески било они који су као управитељи болница по срезу; а исто тако и други чиновници који би у администрацијном погледу зависили у срезу од среског начелника; (ова је тачка укинута зак. о уређ. санитет. струке, Збор. 36. стр. 467).

б., старешине телеграфских надлештава, пошта и карантина своје потчињене писменим укором и одузимањем плате до пет дана.

А све старешине ове (а. и б.) при изрицању тих казни, држаће се у осталом прописа у закону о чиновницима, који гласе о дисциплинарном кажњењу.

Осим тога, подлеже казнама прописаним у §. 40 закона о чиновницима грађанског реда и саме старешине појединих надлештава, ако према својим млађима, који су под сумњом да чине злоупотребе, или који су већ

учинили какву кривицу, не врше што им дужност налаже, било под изговором што немају тужбе дотичног лица, било што хоће млађег иначе да заклоне; или ако противно своје уверењу рђавог млађег чиновника старијој власти препоруче.

(Допуна од 28. децембра 1879 год. Збор. XXXV. стр. 43),

А како ове казне, тако и одузимање плате до три месеца, изриче председник државног савета над канцеларијским персоналом савета, министри над персоналом своје канцеларије и персоналом потчињених им надлештава.¹⁾

Да чиновник не добије селидбени трошак, изриче дотични министар; а

да се чиновник из службе отпусти, као ове недостојан, или за исту неупотребљив, изриче дисциплинарни суд.

¹⁾ Види чл. 38. зак. о судијама, по коме министар правде изриче казну укора или губитка плате до 1 месеца над председницима и судијама првостепених судова за немарно вршење дужности, или за недостојно понашање у служби.

осим где закон изреком друкчије наређује.¹⁾

§. 42. Свака дисциплинарна осуда вуче за собом и накнаду трошкова учињених поводом ислеђења кривице. Но ако би поред комисионих трошкова решити се имало још какво грађанско потраживање, као н. пр. накнаде трошкова сведоцима и т. п., а решење о кривици издала би административна власт, то ће се ово грађанско потраживање предати на решење дисциплинарном суду.

§. 43. Службена иступљења и недостојни поступци, због којих ће се чиновник дисциплинарно казнити, у главном су ова :

1., неморално и недостојно владање у приватном животу, као што је опијање, пијанчење, скитање, картање и овима подобна на местима, по друштвима и на начин достојанство чиновника унижавајући ;

¹⁾ Види тач. 5. чл. 145. Устава, односно свију чиновника осем судија, за које важи чл. 40. зак. о судијама.

2., лакомислено задуживање ;

3., нечовечно и преко поступање са подручнима и народом ;

4., рђаво упражњавање своје власти старијег чиновника према млађима, нарочито кад старешина добре и ваљане чиновнике код више власти оцрњује или неспособне и неваљале заклања или препоручује ;

5., немарност и неуредност у долажењу на дужност и у вршењу ове ;

6., непослушност спрам старијих или наредба претпостављених власти ;

7., свако у злобној намери оговарање поступака или наредба власти, у канцеларији или пред млађима, у колико неби спадао случај у већи род преступљења, која се казне по казненом закону. Исто тако и подговарање млађих или других лица на тужбу противу претпостављених, или власти у опште ;

8., прављење смутње, свађање и несллагање са друговима у служби ;

9., сви еснафски занати и трговачке радње под својим именом, као и адвоцирање ;

10., у опште кад чиновник:
 а., повреди дужности свога звања;
 б., кад својим владањем и понашањем у службеној дужности, или ван ове, покаже се недостојан уважања и поверења, које његово звање захтева.

(Допуна од 15. јуна 1864 г. Збор. XVII. стр. 23).

§. 44. Казне дисциплинарне не могу се изрећи, докле се не саслуша онај, кога се тиче. Неодговарање на питања сматра се за признање.

У акту, којим се дисциплинарна казна изриче изложиће се чиновнику и његово дотадашње владање и кривице, ако је био кажњен дисциплинарно.

§. 45. Казне дисциплинарне изричу се мање или веће, према мањој или већој кривици, и према дотадашњем добром или рђавом владању.

§. 46. Да чиновник не добије селидбени трошак, министар може решити само онда, ако се чиновник премешта због прављења смутње, свађе, и због несдагања са друговима у служби.

§. 47. Кад чиновник учини дисциплинарно иступљење, почем је двапут у истој години дисциплинарно био кажњен, или кад учини ма и једно али такво дисциплинарно иступљење, које га чини недостојним за државну службу, надлежни министар, по решењу у министарском савету, и односно председник савета по решењу државног савета, може дати таквог чиновника дисциплинарном суду¹⁾ на суђење.

§. 48. Пре него се чиновник по предидућем §-у под суд да, ако се учињено дело неби признањством чиновника у изисканом изјашњењу, или с друге стране довољно доказивало, надлежни министар, и односно председник државног савета, преко министра правде, наредиће, да се исто средством једног или више комесара иследи, како власт, која ислеђење наређује, то за потребно нађе, према величини кривице и другим околностима.

Ако је више комесара, то председник комисије, а ако је само један, онда он

¹⁾ Види трећу напомену код §. 41. овог закона.

не може бити нижег звања но што га има онај, над киме се чини ислеђење.

§. 49. Један комесар онда ће се по правилу употребити, кад је кривица мањег рода, која се може решити административном влашћу, или кад се ислеђење црпи из акта, која по себи дају товољне доказе, или кад се у каквом предмету тражи обавештење, да би се увидело, да ли има основа, да се над каквим лицем отвори ислеђење. Према томе и саслушавање лица са стране може овај комесар чинити само поради бољег обавештења у ствари, просто без формалног испита; по чему и показивање сведока, (које свагда има бити без заклетве) или других лица пред овим једним комесаром не даје никакав довољан доказ, да се окривљени може осудити, нарочито ако би и он сам против њихових исказивања што примећавао.

Ислеђење средством три комесара обично ће се чинити само онда, кад је кривица већег рода, а предмет је по себи замршенији, нарочито ако се са-

слушавањем лица са стране ствар мора ислеђивати.

Ови комесари водиће формално ислеђење као и код суда, сведоке и друга лица, која се по закону могу заклинавати и требају, заклинаће и саслушавати, и њихови испити имају овакву важност као да су код суда чињени.

Учињено ислеђење поднеће се дотичном министру (односно савету) и овај или ће сам предмет решити, ако по закону спада у његову надлежност, или ће начинити тужбу, па такву с дотичним актима поднети министру правде, да је овај дисциплинарном суду пошаље на решење.¹⁾

§. 50. Дисциплинарни суд састојаће се из седам судија, четири замењеника и једног деловође.

Судије поставља Краљ указом на предлог министра правде на једну годину дана; а ако би који у течају те године био постављен, то ће и за њега

¹⁾ Види измену у чл. 60. закона о пословном реду у Државном Савету.

важити постављење до истечења горњег периода.

Лица која су једне године судије била, могу се на ново поставити за судије.

Судије се узимају од виших државних чиновника из места централних надлештава и ни један не може бити нижег звања од судије првостепеног суда.

У случају, кад би који судија био препречен, председник суда позива ког заменика.

Деловођу одређује министар правде.

Кад је председник спречен заступа га најстарији члан.

Како судије тако и деловођа врше ову дужност бесплатно.

Види тач. 5. чл. 145. Устава, по коме Државни Савет суди државним чиновницима као дисциплинарни суд, придржавајући се чл. 60. 61., 62., 63., 64. и 65. закона о пословном реду у државном савету.

§. 51. Оптужени чиновник има право захтевати, да се онај судија дисциплинарног суда од суђења искључи, за кога

би могао навести узроке, који беспристрасност судије у сумњу доводе.

Исто тако и судија дисциплинарног суда има сам захтевати, да се искључи од суђења, ако би због каквих узрока држао да не треба у суђењу да учествује.

Како оптужени, тако и судија, могу ово искључење тражити, одмах у почетку ислеђења или суђења. И суд ће дисциплинарни према томе решити, има ли места искључењу или нема.

Решење дисциплинарног суда одмах је извршно.

§. 52. Суд дисциплинарни скупља се на позив министра правде, учињен преко председника суда, коме се и сва акта о кривици предају.¹⁾

Он решава на основу чињеног ислеђења; но где сам за потребно нађе, или на захтевање оптуженог, може наредити, да му и оптужени и сведоци лично предстану, или да се сведоци код дотичног првоетепеног суда испитају.

¹⁾ Ова тачка не вреди према тач. 5. чл. 145 Устава.

Ако сам саслушава сведоке, претходно ће их заклети, ако би се они по закону могли заклети. Саслушање и сведока и оптуженога бива усмено, и само њихова главнија казивања, која се односе на решење ствари, изложиће се написмено, које ће одоверити председник и деловођа.

Он решава по вишини гласова, које председник, почињући од најмлађег, прикупља.

При решавању суд ће имати у виду нарочито интересе државне службе и одржање реда у истој; и по томе при решавању дисциплинарни суд неће бити обвезан држати се положених правила о доказивању, него ће по свом слободном из укупног ислеђења и доказа приљеном убеђењу, пресудити, у колико ће обвинење за основано и доказано узети.

Ако суд нађе да је дело такво, по коме се чиновник, као службе државне недостојан или за ову неупотребљив, има из службе отпустити, он ће тако и решити. А ако нађе да дело мању

или никакву дисциплинарну казну не заслужује, он ће га према томе или на мању казну осудити, или од сваке казне као невина ослободити.

У предметима, где би се чиновник отпуштао из службе, изрицаће суд пресуду, а ако га нађе за невина, или га осуди на мању казну, издаваће решење, и како у пресуди тако и у решењу излагаће побуђења, на основу којих је ствар онако пресудио или решио.

Поред решења о кривици, дисциплинарни суд решаваће и грађанско питање, ако би се какво што се тиче накнаде трошкова, имало решити са кривицом.

Пресуде и решења потписују све судије са деловођом. Одвојена мњења стављају се такође на протокол.

Пресуде и решења дисциплинарног суда, како по части грађанској, тако и кривичној, одмах су извршна, и суд кад их изрече, спроводи их са свим актима министру правде, који ако је чиновник из његове струке, задржава при себи акта и наређује надлежним начином,

да се решење или пресуда осуђеном достави, и да се изврши. А ако је осуђени из које друге струке, саопштава министар правде, поред спровода акта, случај догичном министру, и овај се стара о томе, да се саопшти и изврши пресуда или решење.¹⁾

Пресуда и решење доставља се оптуженом написмено.

Кад осуђени прими пресуду дисциплинарног суда, може за 15 дана, рачунајући од дана, кад му је то достављено, молити Краља за помиловање, и за то време не попуњава се његово место.²⁾

§. 53. Свака осуда, која се изрече над чиновником, било због иступљења из користољубља учињеног, било због преступљења, које се по прописима казненог законика сматра као бешчастеће, вуче за собом губитак службе, и та-

¹⁾ Види чл. 60. закона о пословном реду у државном савету.

²⁾ О важности §. 52. овог закона у опште, види чл. 65. закона о пословном реду у државном савету.

квог ће чиновника догични министар разрешити од службе.

§. 54. Кад се чиновник, не имајући другог имања или прихода осим своје плате, толико задужи, да пријављени дугови пређу његову једно-годишњу плату, и ако такав чиновник није у то стање дошао несрећним каквим случајима, као болешћу, случајима смрти у фамилији и т. д. него више нерасудним начином живљења спрам својих прихода, то ће се он из службе отпустити дисциплинарним судом.

§. 55. Противу осуда нижих административних власти на административне казне, жалити се може министру и односно председнику државног савета за 15 дана, а противу осуде ових, може се обратити Краљу ради помиловања.

Противу осуде среских начелника (§. 41. под а.) даје се жалба окружном начелнику, против осуда осталих старешина (§. 41. под б.) подноси се жалба министру унутрашњих дела, у оба случаја за оно време које је одређено у првом одељку овог §-а.

А против решења окружног начелника, којим је одобрена осуда среског старешине, може се за исто време (први одељак овога §-а) изјавити жалба министру.

Окружни и срески начелници имају право контролисати у своме делокругу све управне чиновнике: поштанске, телеграфске и санитарске.

Они их за примећене неуредности и незаконитости узимају на одговор, па предмет министру на решење шаљу.

Жалбе у предметима административног кажњења у опште дају се оној власти, која је решење издала, па ова жалбу са актима сироводи на размотрење векој власти.

Жалба се може дати и преко поште на повратни реџисис, и онај дан, у који је пошти тако предата, узима се као да је и самој власти дата.

А рок од 15 дана, прописан за то у првом одељку овог §-а рачуна се од дана саопштењч или предаје пресуде или решења и даље свршава се по оном начину као што је прописано за

решење у кривичним делима (§. 15. закона о судском кривичном поступку).

Што је год у закону о чиновницима (у ономе од 15. фебруара 1864. и овоме додатку) о административном кажњењу као праву старешина прописано, то се односи и на одређене заступнике истих старешина кад ти заступници врше дужност истих старешина тако, да и заступници ових старешина могу изрицати административне казне над чиновницима поверених им надлештава.

(Допуна од 28. децембра 1879. год. Збор. 35. стр. 43).

Противу осуде дисциплинарног суда нема места жалби.

ПЕТИ ДЕО.

О поступку са чиновницима, који се због злочинства или преступљења у званичној дужности или ван ове под суд дају.

§. 56. Злочинства и преступљења чиновника, учињена у званичној дужности,

ислеђиваће се онако, као што је казано у §. 48. За приватна злочинства и преступљења, потчињаваће се чиновници ислеђењу и суђењу онако, као и други грађани, само што ће полицијска власт или суд, кад чиновника у притвор стави, известити о томе надлежног министра, како би се учинило наређење у смотрењу службе.

§. 57. Чиновнике због злочинства и преступљења, учињених у званичној дужности, разрешава и под суд даје дотични министар по решењу министарског савета; а за чиновнике главне контроле и канцеларијски персонал савета решава државни савет. Министар правде одређује суд, који ће судити, а власт, која под суд даје чиновника, подноси суду тужбу и акта кривице на пресуђење.

§. 58. Кад би чиновником учињено злочинство или преступљење у званичној дужности или ван ове било такво, да би за државну службу било штетно или опасно или унижавајуће њега у тој задржати до коначног пресуђења кри-

вице, то ће се моћи такав чиновник од дужности разрешити и у томе пресуду очекивати.

У овом случају разрешени чиновник ужива само половину своје систематичне плате; но ако би он имао подмиривати и какав дефект каси, којом државни чиновници рукују, онда ће му се и та друга чест за рачун дефекта задржавати.

На званично потраживање власти суд ће дозвољавати запт или прибелешку на добра оног чиновника, који не би могао ни са задржаном половином плате подмирити недостатак у каси.

Чиовнику, који није од дужности разрешен, ако има штету подмиривати од плате, не може се више од половине задржавати.

За штету чиновник одговара и кад службу изгуби. Ако је не изгуби, а нема одкуда да штету исплати, задржаваће му се половина плате до исплате, а ако је у исцрпљу стављен, половина пензије.

§. 59. Чиновник како у овом тако и у случају §. 38. од дужности разрешени, не сме без дозвољења никуд на више дана удаљавати се.

§. 60. Ако би под судом бивши чиновник од земаљских судова пресудом за невина оглашен био, онда ако је од дужности разрешен, повраћа се на своје место или друго равно звање, и добија потпуну плату за цело време, за које није уживао.

Ако напротив под судом бивши чиновник буде само из недостатка довољних доказа ослобођен, онда се оставља правителству да према већој или мањој сумњи, која на таквом чиновнику постоји, као и према каквоћи казнимог дела, због кога чиновник под сумњом стоји, може дело таквог чиновника дати *дисциплинарном суду*,¹⁾ да овај реши, хоће ли се такав чиновник и даље у служби задржати или отпустити. Онај, који је с разрешењем под судом био, ако буде из недостатка доказа осло-

¹⁾ Види тач. 5. вл. 143. Устава.

бођен, не добија неуживану половину плате за време док је под судом био.

Ако би из недостатка доказа ослобођени чиновник осуђен био на полицијски надзор, тим самим губи државну службу, и дело се његово неће подносити на решење дисциплинарном суду.

(Допуна од 25. новембра 1868. г. Збор. XXI. стр. 59).

§. 61. Ако би под судом бивши чиновник првостепеним судом осуђен био на лишење звања, то ће се такав одмах од дужности разрешити и ван службе пресуду коначну очекивати; но место његово до коначне пресуде неће се попуњавати.

Плата таквом чиновнику престаје тећи од дана разрешења, и ако би исти коначном пресудом из недостатка довољних доказа био ослобођен, издаће му се половина плате; буде ли пак као невин ослобођен, издаће му се цела плата од времена разрешења док поново дужност не прими.

Половина плате издаваће се и опом чиновнику за кога је суд решио, да се из притвора брани.

§. 62. Кад би се откривало, да је који судија и у опште чиновник мито или поклон примио или у опште захтевао у случајима казним законом забрањеним, ако и преступљење тежег рода било, да би се такав чиновник поред лишења службе и на већу казну по закону осудити имао, даће се предмет редовном суду на пресуђење.¹⁾ А ако се увиди да би казна која ће се изрећи највише доносила лишење службе даће се такав чиновник дисциплинарном суду на суђење.

§. 63. Судије *првостепенних* судова и судије виших судова, за злочинства и преступљења, учињена у суђењу у случајима §§. 109., 120. и 127. казненог законика, не могу се никад потчињавати суђењу дисциплинарног суда, него потпадају под суђење редовних судова, о чему ће изићи особити закон.

¹⁾ Види тач. 3. и 4. чл. 29. закона о судијама.

§. 64. Чиновник, који је осуђен на затвор дужи од шест месеци, без осуде на лишење грађанске части, или на лишење звања, може се опет у службу примити.

§. 65. Чиновник и на најкраће време на затвор осуђен, за време издржавања казне не добија плату.

§. 66. Чиновник, који је неправилним вршењем своје дужности кога општетио, одговара за штету; но у том случају суд неће моћи ни грађанску ни кривичну тужбу против чиновника примити, докле надлежни министар не одобри да се може судити.

(Види чл. 28. и тач. 3. чл. 158. Устава.)

§. 67. Право на тужбу противу судије и у опште чиновника за штету, причињену у вршењу званичне дужности, застарева, ако се не тужи општени за шест месеци, од кад му је штета позната. Но ако је штета из злочинства произишла, онда застарева по грађанском законнику.¹⁾

¹⁾ Односно судија види чл. 32. зак. о судијама.

Тужба за казано време има се поднети надлежном министру (§. 66). Ако надлежни министар жалиоцу даде право на тражење накнаде, он ће, извештавајући о томе оштећеног уједно известити и министра правде, да одреди суд, који ће судити, ако то не би био сам министар правде, који право на тражење накнаде дозвољава и уједно и суд одређује.¹⁾

Ако оштећени од примљеног дозвољења за тражење накнаде и односно, од кад буде извештен, који је суд за суђење одређен, за три месеца не поднесе суду тужбу, право ће му ипак застарити.

Но ако би министар дао право да може тражити накнаду од једног чиновника, а судови би нашли, да није он одговоран, него други чиновник, оштећеном остаје право за тражење накнаде противу овога, поштујући се на

¹⁾ Види чл. 28. Устава и чл. 27. закона о судијама.

ново другим роковима од шест и три месеца.

(Допуна од 15. фебруара 1868. г. Збор. 21. стр. 3).

Код овог §-а има ово законодавно објашњење:

„§. 67. закона о чиновницима грађ. реда односно застарелости, која је истим параграфом прописана, говори само о тужбама приватних лица, као што се то увиђа и из додатка истог §-а од 15. фебруара тек. године. А што се тиче тражбина правителства, за ове важи она застарелост, која је законом грађанским и другим особеним прописима закона одређена.“

(Ршење од 13. октобра 1868. год. Збор. XXI. стр. 52).

ШЕСТИ ДЕО.

Постављање у стање покоја с пензијом
свију чиновника у опште.

§. 68. Краљ ставља чиновнике у пензију, на предлог министра, по са- слушању министарског савета.

(Види последњу тачку чл. 158., 188. и 189. Устава).

§. 69. Чиновнику, који се само неби због какве кривице под ислеђењем налазио, неће се моћи одбити молба, да се у пензију стави:

1., ако је навршио 40 година служ- бе, или 60 година живота;

2., ако је због телесних слабости, за службу неспособан постао; ¹⁾

3., ако због болести не би могао дуже од године дана своје званичне послове радити. ²⁾

¹⁾ Види последњу тач. чл. 158. Устава.

²⁾ Види чл. 21. закона о судијама.

У свима овим случајима може пра- вителство чиновника у пензију ставити и без његова захтевања.

§. 70. По правителство може и осим случаја у §. 69. изложених чиновника у пензију поставити сваки пут, кад нађе да интереси државне службе то за- хтевају.

§. 71. Право на пензију задобија чи- новник кад 10-ту годину службе на- врши. Чиновник, који је навршио 10-ту годину службе, добија 40 процента своје систематичне плате, као пензију. Са сва- ком даљом годином службе расте пензија за два процента, тако, да онај, који је навршио 40-ту годину службе, или још више служио, добија целу плату као пензију.

За професоре важи, како у свему осталом тако и у смотрењу службе, уредба од 15 фебруара 1858 године В. Бр. 141. (Збор. XI. стр. 47.) с тим, С. Бр. 88. да они навршетком 10-те године службе 40 процента добијају, а са сваком да-

лом годином службе по три процента више у пензију.

§. 72. При рачунању година службе, служиће за основ краљевски акт, којим је чиновник у државну службу постављен. Но ако је чиновник почео служити још у време кад постављање на звање није бивало књажевим актом, онда ће служити за доказ тада у обичају бивши акт, или други достоверени доказ.

Године, које је чиновник провео на местима, која нису као указна од стране државе призната, неће се рачунати у године службе.

§. 73. Године, које је чиновник ван службе провео, неће се рачунати у године службе. На против рачунаће се године, које је чиновник, ма под којом владом, у државној служби провео, као и оно време, за које је чиновник био на расположењу.

Код овог §-а има ово објашњење:

„Чиновнику, који је својеволно оставио државну службу, или кога прави-

телство на основу §-а 76. закона о чиновницима грађанског реда отпусти из државне службе, па том приликом за доондашње време своје службе добије једанпут за свагда из државне касе новчану накнаду, ма под којим именом, ако после буде опет у државну службу примљен и у истој пензионирани, — неће се рачунати за пензију у године службе и оно време прве његове службе, за које је једанпут за свагда новчану накнаду, ма под којим именом из државне касе већ добио.“

(Закон од 4. октобра 1870. год. Збор. XXIII, стр. 122).

§. 74. Пензионар задржава чин, ако га је имао и право да носи униформу.

§. 75. Чиновници, који би због телесне или душевне неспособности у пензију стављени били, постављаће се опет у службу кад оздраве, и биће обавезани да приме звање, које им се да, ако само у степену и плати неби било ниже од њиховога пређашњег.

§. 76. Чиновници, који још нису за-
добили право на пензију а постали би
за државну службу неспособни, или
би се у интересу државне службе из
исте отпустити имали, могу очекивати
од милости правителства, да им се да
каква помоћ, било једанпут за свагда,
које до једно-годишње плате, или годиш-
њим издржавањем, које до 30 процента
њихове плате ићи може, о чему решава
Краљ на предлог дотичног министра,
а по саслушању министарског савета.¹⁾

(Замена од 15. јануара 1876. год. Збор.
XVIII. стр. 1).

§. 77. Наређења овог закона не оду-
зимају правителству могућност, да при
одређивању пензије за особите услуге
отачаству учињене, и особита призрења
обраћа.

§. 78. Нико не може без одобрења
Краља у туђој земљи, у којој мисли
стално живети, пензију уживати. Но
ако би му се одобрило, да може пен-

¹⁾ И код овог §-а важи објашњење стављено
напред код §-а 73.

зију уживати у туђој земљи, где се
стално настанио, одбијаће му се 10
процента.

§. 79. Пензија се губи:

1., у случају смрти, после месец
дана, од дана смрти, као год плата код
дејствителних чиновника;

2., ако пензионар у државну службу
ступи домаћу или какву страну;

3., ако је осуђен због злочинства, или
на затвор дужи од једне године дана,
или због оних преступења и исту-
пљења, због којих дејствителни чинов-
ник службу губи (§. 53.), или ако је
владање његово такво, да на јавну са-
блазну и поругу чиновништва служи, у
ком последњем случају даће се исти
дисциплинарном суду на суђење.

§. 80. Ако би пензионар за дела,
која је за време његове службе у дуж-
ности учинио, судовима земаљским осу-
ђен био, то ће се исти лишавати пен-
зије у оном случају, у ком би пресуда
код дејствителних чиновника гласила на
лишење службе.

§. 81. О породици чиновника и пензионера побринула се држава оснивањем удовичког фонда, о коме наредба има се сматрати као саставни део овога закона. ¹⁾

§. 82. Чиновник, који по осуди дисциплинарног суда или актом министра изгуби службу, ако није пет година провео у служби, не може и даље улагати у фонд удовички; а ако је пет година службе навршио, има право и даље улагати у фонд, ако се за шест недеља, од дана кад изгуби службу изјасни, да ће улагати у фонд, а заиста почне улагати. Но ако он остане само при изјашњењу, а не почне давати улоге, или ако их је почео давати, но престане с давањем, и тако до шест месеци продужи, губи право даљег улагања.

Давање улога чини се непрекидно за цело време, као и код чиновника у служби находяћих се.

¹⁾ Види чл. 189. Устава.

Ни првима, који пет година нису служили, ни другима, не враћа се учињени улог.

§. 83. Закон овај ступа у живот од 1. марта ове године.

§. 74. Кад овај закон почне важити, губе закону силу:

1., закон о чиновницима грађанског реда од 24. марта 1861. год. ВБр. 665. (Збор. XIV. стр. 38);

2., уредба од 8. фебруара 1845. год. ВБр. 1065. (Збор. III. стр. 25.);

3., уредба од 13. маја 1853. год. ВБр. 436. (Збор. VIII. стр. 49.);

4., уредба од 19. марта 1860. год. ВБр. 889. (Збор. XV. стр. 323.);

5., решење од 8. децембра 1861. г. ВБр. 2455. (Збор. XIV. стр. 203.);

6., тачка 17. устројења централне државне управе од 10. марта 1862. год. ВБр. 299. (Збор. XV. стр. 95.);

7., решење од 18. марта 1862. год. ВБр. 315. (Збор. XV. стр. 105.); и

8., решење од 11. јуна 1863. год. ВБр. 442.

Препоручујемо Нашем министру правде, да овај закон обнародује, а свима министрима, да се о извршењу његовом старају; властима пак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покорвају.

15. Фебруара 1864. год.
у Београду.

М. М. Обреновић с. р.

(М. П.)

*Видео и ставио државни печат
чувар државног печата,
министар правде,*

Р. Лешјанин с. р.

*Председник министарског савета,
министар иностраних дела,
И. Гарашанин с. р.*

*Министар унутрашњих дела.
Н. Христић с. р.*

*Министар војни и заступник
министра грађевина,
И. Монден с. р.*

*Министар финансије и заступник
министра просвете и црквених дела,
Б. Цукић с. р.*

*Министар правде,
Р. Лешјанин с. р.*

uv. of.
36417